

Bakalářská práce

Depeche Mode v Praze 11. 3. 1988: Reakce bezpečnostních orgánů a majoritní společnosti v pozdně socialistické ČSSR na nový popkulturní fenomén

Studijní program:
Studijní obory:

B7507 Specializace v pedagogice
Historie se zaměřením na vzdělávání
Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání

Autor práce:
Vedoucí práce:

Bc. Martina Hauftová
PhDr. Milan Ducháček, Ph.D.
Katedra historie

Liberec 2022

Zadání bakalářské práce

Depeche Mode v Praze 11. 3. 1988: Reakce bezpečnostních orgánů a majoritní společnosti v pozdně socialistické ČSSR na nový popkulturní fenomén

Jméno a příjmení:

Bc. Martina Hauftová

Osobní číslo:

P17000225

Studijní program:

B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obory:

Historie se zaměřením na vzdělávání

Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání

Zadávací katedra:

Katedra historie

Akademický rok:

2019/2020

Zásady pro vypracování:

Bakalářské práce se pokusí zachytit a zmapovat, jak byli v pozdně normalizačních Československu organizováni a disciplinováni fanoušci hudební skupiny Depeche Mode, kteří se zúčastnili jejího „zlomového“ koncertu, který se konal 11. 3. 1988 v Praze. Po tomto koncertu se rozvinula nová komunita mládeže, která měla rysy subkultury. Práce se tedy bude pohybovat v mezích tématu „subkultury 20. století v České republice, resp. v Československu“. V teoretické části se proto bude věnovat konceptu subkultury a disciplinace v širších souvislostech. Výchozí tezí práce jsou zaznamenané, mnohdy až hysterické obavy oficiálních míst, zjevně netušících, co čekat od nových „chuligánů“, nezapadajících do tehdejší režimní představy o volnočasových aktivitách mládeže. Výzkum se zaměří na stereotypizovaný obraz této subkultury optikou tehdejších státních orgánů, především na zmapování ohlasů koncertu konaného v roce 1988 v denním tisku a v hudebních periodikách, včetně tzv. fanzinů, ale i na bezpečnostní opatření spojená s uvedeným koncertem a na reakce orgánů SNB a policejních orgánů, pokud je bude možno vysledovat v dochovaných archivních materiálech. Práce se tedy bude věnovat jak reakci odpovědných režimních institucí a orgánů veřejného pořádku, ale též postojům majoritní společnosti. V této části bude využito i postupů orální historie, tedy rozhovorů s aktivními členy bývalého fanklubu, vystavěných na informacích z odborné literatury, archivních materiálů a rozboru dobových periodik.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

Jazyk práce:

tištěná/elektronická

Čeština

Seznam odborné literatury:

Tištěné prameny/periodika:

1. Mladá Fronta. Deník Socialistického svazu mládeže, Praha, ISSN 0323-1941
2. Melodie, Praha. ISSN 0025-8997
3. Mladý svět, Praha. ISSN 0323-2042
4. Černá revoluce: Praha 1988 – seriál, dostupný na webových stránkách depechemode.cz
5. Fanzin – Zpravodaj fanklubu Depeche Mode ČSSR
5. Fanzin – Depeche Mode Friends Info (Informátor), Praha
6. Fanzin – Depeche Mode Friends Halo, Praha
7. Rudé právo, Praha. ISSN 0032-6569
8. Večerní Praha, Praha. ISSN 0862-6855

Archivní fondy:

1. Archiv bezpečnostních složek (ABS), Praha
2. Národní archiv, Praha, fondy ministerstva vnitra a kultury
3. Archiv Supraphonu
4. Muzeum a archiv populární hudby (Popmuzeum), Praha

Literatura:

1. BURKE, Peter. Co je kulturní historie?. Praha: Dokořán, 217s. 2011. ISBN 978-80-7363-302-8
2. BURNMEISTER, Dennis – LANGE Sascha. Depeche mode MONUMENT. Volvox Globator, 500 s. 2015. ISBN 978-80-7511-188-3
3. HEBDIGE, Dick. Subkultura a styl. Praha: nakladatelství Dauphin Daniela Podhradského, 237 s. 2012. ISBN 978-80-7272-197-9
4. HROCH, Miloš. Křičím „to jsem já“: Příběhy českého fanzinu od 80. let po současnost/Stories of the Czech fanzine from the '80 s till now. Praha: PageFive, 227 s. 2017. ISBN 978-80-270-2942-6
5. KOLÁŘOVÁ, Marta (ed.). Revolta stylem: Hudební subkultury mládeže v České republice. Praha: Slon, 272 s. 2012. ISBN 978-80-7419-060-5
6. MADEROVÁ, Blanka. Dotknout se světa: česká hudební alternativa 1968-2013, Fakulta humanitních studií, Univerzita Karlova v Praze, Praha. 2013. Diplomová práce
7. KUBÍK Josef. Subkultura fanoušků Depeche Mode tzv. depešáci v českých zemích se zaměřením na období let 1987-1995, Fakulta humanitních studií, pracoviště orální historie – soudobé dějiny, Univerzita Karlova v Praze, Praha. 2018. Diplomová práce
8. KUČEROVÁ, Barbora. Subkultury jako jev ovlivňující psychosociální vývoj mládeže, Filozofická fakulta, Univerzita Pardubice, Pardubice. 2013. Bakalářská práce
9. ODEHNALOVÁ, Alena. Vybrané kapitoly z dějin kultury XX. století. 2. díl. Brno: CERM, 318 s. 2001. ISBN 80-7204-211-4
10. SMOLÍK, Josef. Subkultury mládeže. Uvedení do problematiky, Praha: Grada, 281 s. 2010. ISBN 978-80-247-2907-7
11. VANĚK, Miroslav. Byl to jenom rock'n'roll? : hudební alternativa v komunistickém Československu 1956-1989, Praha: Academia, Šťastné zítřky. 639 s. 2010. ISBN 978-80-200-1870-0
12. VANĚK Miroslav – Múcke Pavel. Třetí strana trojúhelníku. Praha: Karolinum, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 328 s. 2011. ISBN 978-80-2462-931-5
13. VANĚK Miroslav, Múcke Pavel. Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 224 s. 2007. ISBN 978-80-7285-089-1

14. VLADIMÍR 518, VESELÝ, Karel, SOUČEK, Tomáš. Kmeny: současné městské subkultury, 1. díl. Praha: Bigg Boss a Yinachi, 517 s. 2011. ISBN 978-80-903973-2-3

Vedoucí práce: PhDr. Milan Ducháček, Ph.D.
Katedra historie

Datum zadání práce: 16. prosince 2019
Předpokládaný termín odevzdání: 16. prosince 2020

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 16. prosince 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Poděkování

Nejprve bych chtěla poděkovat panu PhDr. Milanu Ducháčkovi Ph.D. za jeho odborné rady, čas a připomínky při psaní mé práce. Dále bych chtěla poděkovat panu Mgr. Josefu Kubíkovi za jeho cenné rady k tématu mé práce. Děkuji také své rodině za trpělivost, kterou se mnou všichni její členové měli.

Anotace

Bakalářská práce se pokusí zachytit a zmapovat, jak byli v pozdně normalizačním Československu organizováni a disciplinováni fanoušci hudební skupiny Depeche Mode, kteří se zúčastnili jejího „zlomového“ koncertu, který se konal 11. 3. 1988 v Praze. Po tomto koncertu se rozvinula nová komunita mládeže, která měla rysy subkultury. Práce se bude pohybovat v mezích 20. století v České republice, resp. v Československu. V teoretické části se bude věnovat konceptu subkultury a disciplinace v širších souvislostech.

Výchozí tezí práce jsou zaznamenané, mnohdy až hysterické obavy oficiálních míst, zjevně netušících, co lze čekat od nových "chuligánů", nezapadajících do tehdejší režimní představy o volnočasových aktivitách mládeže. Výzkum bude zaměřen na stereotypizovaný obraz této subkultury optikou tehdejších státních orgánů, především na zmapování ohlasů koncertu konaného v roce 1988 v denním tisku a v hudebních periodikách, včetně tzv. fanzinů, ale i na bezpečnostní opatření spojená s uvedeným koncertem a na reakce orgánů SNB, pokud je bude možno vysledovat v dochovaných archivních materiálech.

Práce se bude věnovat jak reakci odpovědných režimních institucí a orgánů veřejného pořádku, ale též postojům majoritní společnosti. V této části bude využito i postupů orální historie, tedy rozhovorů s aktivními členy bývalého fanklubu, vystavěných na informacích z odborné literatury, archivních materiálů a rozboru dobových periodik.

Klíčová slova: Československo 1969-1989, subkultura, Depeche Mode, delikvence mládeže, StB.

Annotation

The bachelor thesis attempts to capture and map how the fans of the Depeche Mode music group were organized and disciplined in late normalization Czechoslovakia, who attended its "breakthrough" concert, which took place on March 11, 1988, in Prague. A new youth community which had the features of a subculture was developed after this concert. The thesis contains the topic of "subculture of the 20th century in the Czech Republic, respectively in Czechoslovakia". The theoretical part dedicates the concept of subculture and discipline in a broader context. The initial point of the thesis is the recorded, often even hysterical concerns of official places, apparently having no idea what to expect from the new "hooligans", who do not fit into the then regime's idea of youth leisure activities. The research will focus on the stereotyped image of this subculture through the lens of the state authorities of the time, primarily on mapping the responses to the concert held in 1988 in the daily press and in music periodicals, including so-called fanzines, but also on the security measures associated with this concert and on the reactions of the SNB authorities, if they can be traced in preserved archival materials.

The thesis devotes to the reaction of the responsible regime institutions and to the authority of the public order, and to the attitudes of the majority society. I will use some methods of oral history, which means interviews interviews with active members of the former fan club based on information from specialized literature, archive materials and analysis of periodicals, in this part.

Keywords: Czechoslovakia 1969-1989, subculture, Depeche Mode, youth delinquency, StB.

Obsah

Úvod.....	5
1 Pojem kultura	6
1.1 Pojem subkultura.....	8
2 Československo v letech 1986–1988	11
3 Britská skupina Depeche Mode.....	14
4 Životy fanoušků: depešáci v ČSSR optikou pamětníků.....	15
4.1 Období před koncertem.....	15
4.2 Zrod nejstarší sítě fanoušků Depeche Mode v ČSSR v první polovině 80. let.....	15
4.3 Do it yourself a sebe prezentace fanoušků Depeche Mode v normalizační společnosti.....	18
4.4 Česko-slovenské odlišnosti, kopírování hudby na kazetách a nárůst zájmu o hudbu Depeche Mode v druhé polovině 80. let	20
4.5 Soudržnost hudebních subkultur za pozdní normalizace a její rozpad	22
4.6 Fanoušci a koncert skupiny Depeche Mode.....	24
5 Reakce na koncert 11. 3. 1988 v oficiálním tisku a médiích	28
5.1 Reakce v tisku	28
5.1.1 Mladý svět.....	28
5.1.2 Časopis <i>Melodie</i>	30
5.1.3 Mladá fronta	30
5.1.4 Rudé právo	31
5.1.5 Samizdatový časopis <i>Voknoviny</i> : obraz koncertu jako represe.....	33
5.1.6 Lidové noviny	34
5. 2 Shrnutí	35
5.3 Reakce majoritní společnosti na fanoušky	36
5.3.1 Dokument Československé televize.....	37
5.4 Fanziny	38
6 Reakce složek represivního aparátu na dění spojené s koncertem Depeche Mode	42
6.1 Archiv bezpečnostních složek.....	42
6.2. Odraz bezpečnostních opatření před koncertem Depeche Mode ve svodkách dozorčího útvary SNB.....	46
7 Závěr.....	49
8 Seznam použitých zkratk.....	52
Seznam použité literatury a pramenů	53

Seznam příloh.....	57
Přílohy	58

Úvod

Bakalářská práce je zaměřena na nový popkulturní fenomén, kterým se stali fanoušci britské hudební kapely Depeche Mode, kteří se na konci osmdesátých let minulého století začali po celém Československu organizovat do fanklubů. Tehdejší doba pozdně normalizačního Československa nebyla podobným fanklubům příliš nakloněna, neboť fanoušci kapely svým vzhledem a vystupováním příliš nezapadali do představ většinové společnosti a neformální sdružování nebylo možno snadno podrobit dohledu. Velkým milníkem pak byl právě „zlomový“ koncert ze dne 11. března 1988 v Praze. Tento koncert je zlomový pro svou výjimečnost vzhledem k politické situaci, v jaké se nacházelo Československo. Hudební skupina ze západní Evropy, a ještě navíc rocková, do té doby v Československu nevystupovala. V teoretické části se především zaměřím na koncept a rysy subkultury, které tato skupina v uvedeném období zčásti naplňovala.

V praktické části se bude bakalářská práce věnovat reakcím denního tisku a hudebních periodik, především pak orgánů SNB. V další části bakalářské práce jsou uvedeny rozhovory s narátory. Narátoři vzpomínají na období, kdy sami začali poslouchat a vnímat hudbu britské skupiny. Někteří z nich se pokoušeli v dalších letech fankluby přímo zakládat. Fanoušci byli výstředně oblečení, měli kožené bundy s cvočky, kožené kalhoty nebo jeansy, těžké okované boty. Typickými účesy byly nabarvené vlasy s vyholenými stranami. Dívky pak měly namalovaná ústa výrazně červenou či černou rtěnkou, černé linky a velmi světlý make-up, který podtrhoval výraz ve tváři. V případech, kdy fanoušci chodili po skupinách s puštěným magnetofonem, vyvolávali ve spoluobčanech spíše strach a obavy. Majoritní společnost příliš nerozuměla jejich zevnějšku. Černá barva v našem kulturním prostředí vyvolává pocit smutku a hrozby něčeho zlého. U starší generace pak možný odkaz k nacismu. Na dalších stranách bakalářské práce se pokusím nastínit situaci té doby z hlediska fanoušků, majoritní společnosti i reakce orgánů SNB.

V své práci uvádím také s diplomovou prací pana Mgr. Josefa Kubíka, která je také zaměřena na subkulturu mládeže, tedy fanoušky skupiny Depeche Mode. Mgr. Kubík mi poskytl ze svého archivu přepisy rozhovorů s narátory. Tyto materiály jsou zapracovány v další části mé bakalářské práce.¹

¹ KUBÍK, Josef. *Subkultura fanoušků Depeche Mode tzv. depešáci, v českých zemích se zaměřením na období let 1987–1995*, Praha: Univerzita Karlova, 2018, s. 39 (rozhovor s Petrem Švihovcem vedl Josef Kubík dne 4. 11. 2017). uložena v repozitáři závěrečných prací UK.

1 Pojem kultura

Chceme-li si vytvořit představu, co slovo kultura znamená, nahlédneme do Psychologického slovníku: „kultura (culture) - nadbiologické adaptační mechanismy člověka: 1. tvorba a užívání symbolů a artefaktů. 2. systém informací, které zakládají způsoby, jimiž lidé v určité skupině komunikují se svým sociálním okolím a materiálním prostředím, zahrnuje soubory principů, pravidel, mravů a způsobů interakce uvnitř skupiny.“²

„Kultura je dle Barkera velmi komplikovaný a kontroverzní výraz, protože tento pojem přesně nevystihuje samostatnou jednotku nezávislého objektového světa. Koncept kultury pro nás funguje tedy jako nástroj, který může i nemusí být užitečný jako životní forma. V závislosti na tom, co je potřeba s nástrojem udělat, se mění významy a forma.“³

Velmi podrobně se pojmem kultura zabývá také paní doktorka Odehnalová v knize *Vybrané kapitoly z dějin kultury*, kde píše: „Kultura (z lat. Colere = pěstovati, vzdělávati) je výtvořem lidského sdružení a potřeb vzniklých jednak z tohoto sdružení, jednak odpovídajících základní lidské ustrojenosti. Pod tlakem těchto potřeb si vytvořil člověk to, co odlišuje jeho říši od ostatních říší živých bytostí, co představuje „diferenční faktor“ lidského pokolení.“⁴

„Kulturu lze vnímat jako značení pro všechny sdílené normy, způsoby chování, schopnosti, hodnoty, rituály, tradice, znalosti a dovednosti, s nimiž se člověk nenarodí, ale které přebírá v procesu socializace.“⁵

Kultura je tedy vše, co kdy vytvořili lidé, aby se lépe přizpůsobili svému prostředí. Jelikož jsme v průběhu evoluce ztratili určité znaky, jako je například srst nebo drápy, musel si člověk lidskými vynálezy pomoci tyto nedokonalosti nahradit. Kultura je odlišná v každé společnosti. Ať se podíváme do okolních zemí, vždy bude kulturní prostředí mírně odlišné. Co je v rámci kultury normou či pravidlem v našem prostředí, nemusí být normou, a pravidlem v jiné společnosti.⁶

„Kultura pak představuje jakousi ochrannou klenbu nad společností a lidským rodem. Každá nová generace přejímá od generace předchozí dosaženou kulturní úroveň a přidává k ní svůj podíl. Tak se vytváří ona klenba, která chrání fungování života lidské společnosti. A pro jednotlivce představuje kultura jedinou formu jeho „nesmrtelnosti“. Když lidský život skončí,

² HARTL, Pavel - HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*, Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-303-X, s. 282.

³ SMOLÍK, Josef. *Subkultura mládeže. Uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, ISBN 978-80-247-2907-7 s. 26.

⁴ ODEHNALOVÁ, Alena. *Vybrané kapitoly z dějin kultury*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o. 2005, ISBN 80-7204-391-9, s. 11.

⁵ SMOLÍK, Josef. Pozn. 3, s. 27.

⁶ ODEHNALOVÁ, Alena. Pozn. 4, s. 11.

nekončí vše s ním. Přežívá to, čím se účastnil na tvoření kultury (např. český básník Josef Hora dospěl k závěru, že úzkost z plynoucího času a blížící se smrti lze překonat pouze tvůrčím činem). Každé jednotlivé kultury je možné hodnotit podle toho, jak se staví k životu. Jsou i kultury, které dávají přednost potlačování života.⁷

Jak již bylo výše uvedeno, s kulturou se člověk nerodí. Všechny způsoby chování, normy a tradice si člověk osvojí od své rodiny, tyto dále sdílí se svým okolím a přáteli. Velkým přínosem při osvojování si kultury je i školní prostředí. Co vše kultura obsahuje, shrnul ve své knize Josef Smolík:⁸

„Specifické vrstvy, kterými je kultura tvořena, jsou především jazyk, filozofie, náboženství, morálka, potřeby, právo, technika a technologie, umění, věda, znalosti, zvyky (obyčeje) a ve stále větší míře i sport, móda a naše konzumní chování. V té nejjobecnější rovině můžeme říci, že kulturu tvoří

- kulturní artefakty (materiální výtvořiny lidské činnosti)
- sociokulturní regulativy (sociální normy a pravidla lidského chování)
- ideje (nemateriální cíle, vize, hodnoty a představy)
- sociální instituce (jedná se o nadosobní, relativně ustrnulé a koordinované komplexy normativně ustanovených mezilidských vztahů a řešení opakujících se životních problémů)⁹

⁷ ODEHNALOVÁ, Alena. *Vybrané kapitoly z dějin kultury*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2005, ISBN 80-7204-391-9, s. 15.

⁸ SMOLÍK, Josef. *Subkultura mládeže. Uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, ISBN 978-80-247-2907-7 s. 26.

⁹ SMOLÍK, Josef. Pozn. 8, s. 29.

1.1 Pojem subkultura

Pro základní definici nahlédneme opět do *Psychologického slovníku*, kde je pojem definován takto: „Subkultura (subculture) je kultura uznávanými hodnotami odlišná od kultury dominantní, jíž je ale součástí“.¹⁰ Z výše uvedeného je zřejmé, že ani tato definice nepokryje obsáhlý pojem subkultury. V mnoha knihách se proto pracuje s větším množstvím definic. Pro potřeby této bakalářské práce se zaměříme na subkulturu mládeže: „Předpona „sub“ naznačuje svébytnost a odlišnost od dominantní nebo mainstreamové společnosti. Subkulturu tedy tvoří skupiny lidí, kteří sdílejí zvláštní hodnoty a normy, v nichž se rozcházejí s dominantní nebo mainstreamovou společností, a které nabízejí mapy významů, díky nimž je svět pro členy subkultury srozumitelný“.¹¹ „Subkultura mládeže je typ subkultury vázaný na specifické způsoby chování mládeže, na její sklon k určitým hodnotovým preferencím, akceptování, či zavrhování určitých norem, životní styl odrážející podmínky života.“¹²

„Neméně důležitým aspektem subkultur je jejich styl. Styl vypovídá o skupině, může být chápán jako symbol nebo znak. Styl se skládá z následujících prvků.

- image – vzhled, tj. oblečení, účes, různé doplňky, tetování
- vystupování – tvořené výrazem tváře, stylem chůze a postojem těla
- argot – speciální slovní zásoba a způsob, jakým je pronášena.“¹³

Vzhledem k výše uvedeným prvkům stylu potom můžeme říci, že se různé subkultury svým vystupováním, chováním a vzhledem mají snahu se odlišit od společnosti, ve které žijí, a chtějí vypadat jinak než členové subkultury druhé a zásadně jinak než majoritní společnost. Podle výrazných znaků je to jistě snadné. Snaha vypadat jinak, tzv. jít proti proudu, je, zdá se, hlavní myšlenkou subkultury. V pozdně normalizačním Československu toto bylo hlavním cílem mladých lidí, kteří se přidávali k určité subkultuře. Především mám na mysli proudy punkerů, skinheadů, depešáků či metaláků. Příslušníci jmenovaných subkultur se vztahovali k hudebnímu, stylu svých oblíbených skupin, v případě depešáků dokonce ke skupině jediné. V tom je subkultura depešáků svým způsobem zvláštní, v československém kontextu zřejmě unikátní.

Například v knize *Revolta stylem* se píše: „Dnešní punkeři se stejně jako hiphopeři musejí vyrovnat s tím, že punk i hip hop byl už dávno před současnou generací komercializován. Stále

¹⁰ HARTL, Pavel. HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*, Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-303-X, s. 574.

¹¹ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže. Uvedení do problematiky*, Praha: Grada, 2010, ISBN 978-80-247-2907-7, s. 31.

¹² SMOLÍK, Josef. Pozn. 11, s. 35.

¹³ SMOLÍK, Josef. Pozn. 11, s. 36.

ale pro ně představuje formu, jak dát většinové společnosti najevo, že se s tím nesmířili a stále se staví do opozice. Vystupují dle vlastních slov v protikladu ke „stádu“, „šedivé mase“, komerci a konzumu, chtějí vyčnívat a odmítají se přizpůsobovat, což dokazují svým vzhledem“.¹⁴ „Účastníci subkultur se tak přizpůsobili vnitřním hodnotám vlastní skupiny (která je sama v české společnosti neutvářela, nýbrž spíše převzala). Subkulturní mládež odvedla individualismus do krajnosti, neboť zdůrazňuje svou individualitu stejně jako mainstreamová mládež, na ulici dává vizáží najevo, jak se vymyká šedivému stádu, a zároveň jim nevadí obléct si „uniformu“ zvoleného subkulturního stylu“.¹⁵

„Styl v subkultuře je velmi důležitý a má velký význam. Jeho proměny jdou „proti přírodě“, přerušují proces „normalizace“.¹⁶ Představují jej gesta, příklon k řeči, která uráží „tichou většinu“, zpochybňuje zásadu jednoty a soudržnosti a odporuje mýtu konsenzu. Naším úkolem je rozkrýt zprávy zakódované na lesklém povrchu stylu, vytyčit „mapy významu“, jež tajemně reprezentují právě ty rozpory, které mají řešit nebo zakrýt.“¹⁷

„Je to právě odcizení podvodné „nevinosti“ vzhledu, jež dává teds, mods, punkům a jistě i jiným budoucím skupinám „deviantům“, které si dnes ještě nedovedeme představit, podnět vymanit se z lidské, druhé, „falešné přírody“ směrem ke skutečně expresivnímu artefaktu, opravdově podzemnímu stylu.“¹⁸

„Jako symbolické porušení společenského pořádku tento pohyb přitahuje a dále bude přitahovat pozornost, vyvolávat nesouhlasné reakce a fungovat, jak uvidíme, jako základní nositel významu v subkultuře.“¹⁹

„Velkou roli na vnímání příslušníků jednotlivých subkultur majoritní společností mají také média. Při snaze informovat občany se mnohdy může stát, že popsané problémy jsou zvětšeny nebo zkresleny. Majoritní společnost má pak s takovou subkulturou velký problém, neboť skutečně neví, v čem tkví podstata jejich srazů, setkání či jiných akcí. Příslušníci dané subkultury tak skutečně nahání ostatním spoluobčanům strach.“²⁰

¹⁴ KOLÁŘOVÁ, Marta. (ed.) *Revolta stylem: Hudební subkultury mládeže v České republice*. Praha: Slon, 2011, ISBN 978-80-7419-060-5, s. 213.

¹⁵ KOLÁŘOVÁ, Marta. Pozn. s.214.

¹⁶ Zde je pojem užít nikoli ve vztahu k politické situaci v ČSSR, ale ve významu „tlaku na normalitu“ v rámci norem většinové společnosti.

¹⁷ HEBDIGE, Dick: *Subkultura a styl*. Praha: Dauphin Daniela Podhradského a Volvox Globator, 2012, ISBN 978-80-7272-197-9, ISBN 978-80-7207-835-6, s. 44.

¹⁸ HEBDIGE, Dick, Pozn. 17, s. 45.

¹⁹ HEBDIGE, Dick, Pozn. 17, s. 46.

²⁰ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže. Uvedení do problematiky*, Praha: Grada, 2010, ISBN 978-80-247-2907-7, s. 92.

„Jestliže společnost dospěje k domněnce, že určitý fenomén je hrozivý a narůstající, může to vzbuzovat tzv. morální paniku. Často se tak umocní hlasy volající po tvrdých opatřeních a kontrole.“²¹

„České hudební subkultury mládeže představují specifický mix lokálního a globálního, především západního myšlení. Orientace na přenos kulturních prvků můžeme považovat za důležitý rys postsocialistického bádání o subkulturách. Vytvářet globální vědění znamená na jedné straně reflektovat proměny západní teorie, která je ovšem formovaná konkrétními proměnami západní společnosti a subkultur v ní, ale také neopomíjet lokální podmínky a vývoj subkultur, a zejména místní významy se subkulturami spojované. U všech zkoumaných subkultur platí, že jsou utvářené transkulturním přenosem a lokální absorpcí globálních, v realitě spíše západních vlivů. Lokální komunity si přetváří a utváří nové subkulturní významy.“²²

„Protože většina subkultur mládeže byla a priori zaměřena proti médiím, část ze subkultur si vytvořila vlastní alternativní informační kanály. V zahraničí, ale i v Československu koncem osmdesátých let byly rozšířené tzv. fanziny nebo zkráceně ziny, které popisovaly dění v jednotlivých subkulturách.“²³

„Fanziny byly v minulosti kopírovány na tzv. xeroxech, později na kopírovacích strojích, což znamenalo, že byly relativně levnou záležitostí a mohl být uplatňován D.I.Y. princip. Jejich výroba dokumentovala D.I.Y. přístup – psací stroj, nůžky, lepidlo, fotografie a kopírka.“²⁴

Před rokem 1989 to byly hlavně zahraniční časopisy, které pomáhaly ke stmelování fanoušků nově vzniklých subkultur. Sehnat takové časopisy nebylo úplně jednoduché, ale zřejmě o to cennější potom byly. Pro dnešní fanoušky a příslušníky nových proudů již není problém sehnat maximální množství materiálů, fotek, skladeb a alb. Moderní doba je plná sociálních sítí, internetových webů a e-shopů, kde je možné sehnat prakticky cokoliv, co se týká hudebních skupin, nových stylů a trávení volného času mládeže.

²¹ SMOLÍK, Josef. Pozn. 20, s. 92.

²² KOLÁŘOVÁ, Marta (ed.) *Revolta stylem: Hudební subkultury mládeže v České republice*. Praha: Slon, 2011, ISBN 978-80-7419-060-5, s. 238.

²³ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže. Uvedení do problematiky*, Praha: Grada, 2010, ISBN 978-80-247-2907-7, s. 93.

²⁴ SMOLÍK, Josef. Pozn. 23, s. 94.

2 Československo v letech 1986–1988

Pro představu, v jaké politické situaci se Československo nacházelo, je nutné uvést následující informace. Změny a reformy hospodářství, tzv. přestavba v Sovětském svazu, které nastaly po zvolení generálního tajemníka KSSS Michaila Gorbačova, zapříčinily znepokojení i u československého vedení Komunistické strany Československa.²⁵

„Na druhé straně v polovině osmdesátých let začala stagnovat československá ekonomika a reformám v hospodářské oblasti se proto Husákův režim nemohl vyhnout. XVII. Sjezd KSČ, konaný v Praze 24. – 28. března 1986, se slovně přihlásil k přestavbě, která měla být omezena především na hospodářskou oblast. 9. ledna 1987 byly zveřejněny Zásady přebudování hospodářského mechanismu, jež znamenaly částečně návrat k principům nikdy neuskutečněné Šikovy reformy ze šedesátých let.“²⁶

„Spor o řízení národního hospodářství vyvřel na povrch v podobě kontroverzí mezi jednotlivými skupinami v KSČ, které poprvé kulminovaly v průběhu prosincového zasedání ÚV KSČ, na kterém Gustáv Husák odstoupil z funkce generálního tajemníka strany a zůstal pouze prezidentem. Ve vrcholné funkci jej vystřídal Miloš Jakeš. Pragmatická frakce v čele s Lubomírem ŠtrougaLEM, který se již na stranickém aktivu v pražské Lucerně v březnu 1987 stylizoval do role československého Gorbačova, zřejmě chtěla využít situace k vlastnímu prosazení, avšak Štrougal nenašel zastánce ani v ústředním vedení, ani v regionech, kde místní stranická nomenklatura a okresní úrovní byla politicky často ještě bigotnější než centrum. Nový šéf KSČ, prosazený jako komunista, který je schopen aplikovat principy přestavby tak, aby neohrozil systém, se záhy ukázal příliš slabou a posléze i příliš směšnou postavou, než aby byl schopen soustředující se problémy zvládnout.“²⁷

O svých reformách přijel pohovořit v roce 1987 do ČSSR Michail Gorbačov. Našimi občany byl vcelku pozitivně přijat, i když od něj očekávali především vyjádření, či odsouzení invaze v roce 1968. M. Gorbačov se omezil pouze na vyjádření podpory k podobě československé přestavby a ocenil představitele KSČ za jejich politiku a společné výsledky práce.²⁸

²⁵ RYCHLÍK, Jan. PENČEV, Vladimír. *Od minulosti k dnešku. Dějiny českých zemí*. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2018, ISBN 978-80-7429-881-3, s. 581.

²⁶ RYCHLÍK, Jan. PENČEV, Vladimír. *Od minulosti k dnešku. Dějiny českých zemí*. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2018, ISBN 978-80-7429-881-3, s. 581.

²⁷ VYKOUKAL, Jiří. LITERA, Bohuslav, TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, ISBN 978-80-7277-561-8, s. 592.

²⁸ VYKOUKAL, Jiří. Pozn. 27, s. 592.

V lednu 1988 pak odcestoval Miloš Jakeš na návštěvu do Moskvy. V komuniké z jednání se sovětskými představiteli se tvrdilo, že reformní procesy v obou zemích měly identické cíle, ale odlišovaly se výchozími podmínkami a používanými metodami.²⁹

„I nová reprezentace, která stála za svým trvajícím negativním postojem k roku 1968, odpovídá na případné opoziční a církevní aktivity represemi. Výjimkou z tohoto pravidla bylo 10. prosince 1988 konání povoleného shromáždění nezávislých skupin na Škroupově náměstí v Praze, na které režim přistoupil u příležitosti Dne lidských práv a státní návštěvy francouzského prezidenta Mitteranda, jenž se s řadou představitelů těchto skupin setkal osobně na jedné ze svých „snídaní s disidenty.“³⁰ Byla to však velmi ojedinělá akce. Ještě v roce 1989 byly další demonstrace potlačovány silou.

V knize o Václavu Havlovi je zmíněna snaha na změnu poměrů alespoň přes kulturu.

„Na jaře 1988 se dramaturgové v ostravském Divadle Petra Bezruče a současně v pražském Realistickém divadle pokusili zařadit do programu Havlovu *Asanaci*. StB si ředitele divadel obratem podala a hra z dramaturgických plánů obou souborů vypadla, nicméně už to, že Havla někdo zkoušel oficiálně nasadit, se v divadelnickém světě rovnalo malé revoluci“.³¹ „Třetího září 1988 Jan Rejžek nejslavnějšího českého disidenta improvizovaně uvedl na scénu folkového festivalu v Lipnici. Havel sklídl aplaus několikatisícového publika, Rejžkovi se kupodivu nic nestalo.“³²

Navzdory tomu v pozdně normalizačním Československu většinová společnost ani vládní představitelé příliš netolerovali různá uskupení, hnutí, fan kluby a kapely, které se snažily se svou muzikou a oblečením jít takzvaně proti proudu. Představitelé vládní strany dospěli k přesvědčení, že takové vystupování je vedeno proti jejich programu a proti budování socialismu. Přesto i v ČSSR existovaly výjimky, kdy systém umožnil oficiální vystoupení ideologicky neproblematických „západních“ umělců, došlo ale i na vystoupení oficiálně nepovolených interpretů:

„Již v roce 1985 vystoupil na oficiálním festivalu Bratislavská lyra legendární bluesový zpěvák a kytarista John Mayall a v témže roce proběhly v Brně a v Praze dva utajené koncerty zpěvačky Nico a skupiny Swans. Následovaly koncerty Stevieho Wondera na stadionu Sparty

²⁹ VYKOUKAL, Jiří. LITERA, Bohuslav, TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, ISBN 978-80-7277-561-8, s.592.

³⁰ VYKOUKAL, Jiří. s. 717.

³¹ KAISER, Daniel. *Disident Václav Havel 1936–1989*. Praha, Litomyšl: nakladatelství Ladislav Horáček – Paseka, 2009, ISBN 978-80-743-012-5, s. 196.

³² KAISER, Daniel, Pozn. 31, s. 197.

Praha, kapel Duran Duran a UB 40. O Vánocích roku 1987 přijela (pouze) do Ostravy a Hradce Králové hardrocková legenda a u nás velmi oblíbená skupina Uriah Heep.“³³

„V neposlední řadě je potřeba připomenout uspořádání legálního a legendárního koncertu britské skupiny Depeche Mode, neboť tento byl zlomový, ať již dle uspořádání, formy a počtem fanoušků.“³⁴ Tento památný koncert, o kterém bude psáno podrobně níže, se tak zapsal do povědomí mnoha lidí. O koncertu bylo mnoho napsáno v denících a časopisech, které se v osmdesátých letech v Československu vydávaly. Pro mnohé byl koncert jakýmsi symbolem, že by se mohly některé věci změnit, alespoň co se týká kulturního prostředí.

³³ VANĚK, Miroslav. *Byl to jenom rockn´n´roll? Hudební alternativa v komunistickém Československu 1956–1989*, Praha: Academia, 2010 ISBN 978-80-200-1870-0, s. 201.

³⁴ VANĚK, Miroslav. *Byl to jenom rockn´n´roll? Hudební alternativa v komunistickém Československu 1956–1989*, Praha: Academia, 2010 ISBN 978-80-200-1870-0, s. 201.

3 Britská skupina Depeche Mode

Přehledná a ucelená biografie britské skupiny Depeche Mode, od jejich začátků až k roku 2014, je k dispozici na webových stránkách českého fanklubu. Tento elektronický portál funguje jako přehledný a ucelený průvodce všech možných informací pro české zájemce a fanoušky této hudby. Je zde uvedena také diskografie, fotografie, přeložené texty, ale především pozvánky na různé společenské akce, které se týkají hudby této britské skupiny a hudebních skupin podobných Depeche Mode. Fanklub má také propojení na e-shop s promo materiály skupiny a oblečením. O hudební skupině Depeche Mode již bylo sepsáno více knih.³⁵ Tyto představují členy skupiny, která se od 1981 skládala z Vincenta Clarka, Martina Goreho, Andrew Fletchra a Davida Gahana. Později po odchodu Vince Clarka přišel do skupiny Alan Wilder. Po jeho odchodu zůstala skupina ve třech.³⁶

Daniel Miller: „Co se týče Alanova členství v kapele, existovaly dvě fáze. Nejdříve se zúčastnil koncertů jako nájemný muzikant. Neúčastnil se nahrávání A Broken Frame. Ale nakonec zjistili, že s ním vycházejí dobře – všichni spolu vycházeli velmi dobře – a požádali ho, aby se stal plnoprávným členem.“³⁷

Již v roce 2001 Andy Fletcher reagoval na úspěch kapely Depeche v rozhovoru a uvádí: „Po pravdě řečeno, nikdy jsme si nemysleli, že se dostaneme do Top Of The Pops. Bavilo nás hrát koncerty, byla to taková zábava s kamarádama. Nikdy jsme si fakt nemysleli, že budeme ohromně úspěšní a zcela určitě jsme si nemysleli, že budeme existovat ještě za 20 let.“³⁸

³⁵BURMEISTER, Dennis a Sascha LANGE. *Depeche Mode: monument*. Přeložil Josef KUBÍK. Praha: Volvox Globator, 2015. ISBN 978-80-7511-188-3.

BAKER, Trevor. *Dave Gahan a Depeche Mode*. Praha: Volvox Globator, 2010. Evokace. ISBN 978-80-7207-786-1.

GITTINS, Ian. *Depeche Mode: víra & oddanost*. Přeložil Jiří Vladimír MATÝSEK. Praha: Dobrovský, 2019. Knihy Omega. ISBN 978-80-7585-584-8.

³⁶MILLER, Jonathan. *Stripped: Depeche Mode*, Velká Británie Omnibus Press, 2003, Kargo.Media. ISBN 80-903253-5-1, 5 - 32

³⁷MILLER, Jonathan. *Stripped: Depeche Mode*, Velká Británie Omnibus Press, 2003, Kargo-Media. ISBN 80-903253-5-1, s. 159.

³⁸MILLER, Jonathan. *Stripped: Depeche Mode*, Velká Británie Omnibus Press 2003, Kargo-Media. ISBN 80-903253-5-1, s. 73.

4 Životy fanoušků: depešáci v ČSSR optikou pamětníků³⁹

4.1 Období před koncertem

V období, o jakém pojednává bakalářská práce, to znamená v dvacetiletí normalizační epochy tzv. reálného socialismu měla kultura hlavního proudu nezastupitelnou úlohu. Plnila totiž funkci tlaku na konformitu a veřejný souhlas s politickou situací. Obyvatelé Československa poslouchali z rádií a televize v nejvyšší míře české interprety, dále pak uznávané interprety především ze Sovětského svazu, NDR a interpretů z Polské lidové republiky. Kulturní program společnosti tak hlavně plnily divadelní představení, filmy a zábavné programy v televizi, které byly schvalovány kulturní komisí. Mladí lidé byli organizováni v tzv. Socialistickém svazu mládeže, zkratka SSM, který byl však ideologicky založený. Školou povinné děti byly součástí Pionýrských organizací SSM při základních školách.

Představa nějaké odlišnosti ve vzhledu či poslechu hudby oproti celospolečenským konvencím byla spíše spojována s protesty nebo nějakou formou ideologického odporu. Posлуhači jakékoliv zahraniční muziky tak neměli příliš možností, jak objevovat nové interprety. Níže jsou uvedeny rozhovory s narátory, kteří se s hudbou britské hudební skupiny setkali již v průběhu osmdesátých let. Mnohdy ve velmi mladém, téměř dětském věku.

4.2 Zrod nejstarší sítě fanoušků Depeche Mode v ČSSR v první polovině 80. let

Jak vzpomíná na své první setkání s hudbou kapely, se svěřil Petr Švihovec z Prahy, který stál později u zrodu oficiálního československého fanklubu Depeche Mode: „Tam je to velice jednoduchý, nelze říct seznamoval, protože v té době, kdy jsem se dostal ke skupině Depeche Mode, to byla věc, která se tady vůbec oficiálně neprezentovala“.⁴⁰

Švihovec potvrzuje situaci, že nebylo úplně jednoduché si opatřit nějakou zahraniční muziku, zjistit si nové informace o kapele. Dále vzpomíná: „Najednou v roce 1984, kdy jsem od něj dostal kazetu s nejnovějšími hity, se tam objevila písnička People are People, což tenkrát byl

³⁹ Depešáci je název fanoušků kapely Depeche Mode, nejedná se o členy kapely.

⁴⁰ KUBÍK, Josef. *Subkultura fanoušků Depeche Mode tzv. depešáci, v českých zemích se zaměřením na období let 1987–1995*, Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií pracoviště orální historie – soudobé dějiny, 2018, (rozhovor s Petrem Švihovcem vedl Josef Kubík dne 4. 11. 2017). uložena v repozitáři závěrečných prací UK, s. 39

hit po vydání elpíčka depešáckýho a vlastně vůbec jsem nevěděl, tu kapelu jsem neznal, ale stalo se to, že tuto písničku jsem si pouštěl pořád dokola.“⁴¹

Jak se tedy daly sehnat nějaké zahraniční kazety s písničkami? Mnohý zájemce si našel neoficiální cestu, jak si zahraniční nahrávky opatřit: „Každou neděli dopoledne byl černej trh, blízko Staroměstského náměstí, všichni to věděli, jednou měsíčně tam policie udělala šťáru, aby si teda udělala čárku, ale zde se daly koupit věci, které se normálně koupit nedaly. Oblečení, boty, desky, kazety s nahrávkami, oblečení, jídlo, různé dobroty ze Západu.“⁴²

Situace nebyla snadná i z důvodu finančních. K tomu, jakým způsobem se s tím mladí lidé vypořádali, Švihovec uvádí: „Když si uvědomím, co tenkrát sonka devadesátka s nahrávkami prostě nejnovějších písniček stála 120,- Kčs, to prostě byla neskutečná raketa, tenkrát, že jo. Průměrné mzdy byly tak patnáct set až dva tisíce korun. Najednou jste si koupili kazetu, která stála od 90,- do 120,- Kčs, podle toho, co na ní bylo nahráno. Takže jsme dva měsíce šetřili na jednu kazetu. V dnešní době je to velice úsměvný, ale taková byla realita.“⁴³ Z jeho vyprávění je vcelku jasné, že ne všichni si mohli dovolit takovou muziku pořizovat. Je pravděpodobné, že mladším ročníkům to tolik nevadilo, neboť nemuseli zaopatřovat rodinu a další.

Velmi oblíbená skladba People are People byla vydána právě v roce 1984, a zdá se, že dokázala oslovit více nadšených fanoušků. Jak vzpomíná na své setkání s hudbou Zdeněk Vymlátíl, který v té době bydlel v Přerově: „Já jsem do té doby poslouchal spíš tvrdší muziku, přímo jako třeba metal, a takové věci, a někdy v tom roce 83, 84, protože my jsme tady měli možnost chytat rakouskou televizi a rádio, takže to byl takový zdroj alternativní k tomu českému oficiálnímu, a tam prostě v nějaké hitparádě, v tom roce 84 byl vlastně první videoklip, co jsem viděl People are People, a to byl úplně přerod a přechod k té elektronické muzice, která mě do té doby vůbec nezajímala.“⁴⁴

I on vzpomíná na své snahy o získání nějaké zahraniční produkce: „A ono se to tady dalo sehnat vlastně, buď někde nahráním, někde z toho rozhlasu, z toho rádia rakouského, nebo když chtěl mít člověk celý album, tak byly sběratelský burzy, které na to byly zaměřené, jako fakt 80 % bylo odznaky, známky, starožitnosti. Na těchto burzách se daly sehnat buď vinyly nebo

⁴¹ KUBÍK, Josef. Pozn. 58, s. 39.

⁴² KUBÍK, Josef., *Diplomová práce: Subkultura fanoušků Depeche Mode tzv. depešáci, v českých zemích se zaměřením na období let 1987-1995*, Praha: Univerzita Karlova, , Fakulta humanitních studií pracoviště orální historie – soudobé dějiny, 2018, rozhovor s Petrem Švihovcem vedl Josef Kubík, dne 4. 11. 2017. (rozhovor v archivu Josefa Kubíka), práce je uložena v repozitáři závěrečných prací UK, s.39

⁴³ KUBÍK, Josef. *Diplomová práce: Subkultura fanoušků Depeche Mode tzv. depešáci, v českých zemích se zaměřením na období let 1987-1995*, Praha: Univerzita Karlova, , Fakulta humanitních studií pracoviště orální historie – soudobé dějiny, 2018, rozhovor s Petrem Švihovcem vedl Josef Kubík dne 4. 11. 2017, práce je uložena v repozitáři závěrečných prací UK, s. 39.

⁴⁴ KUBÍK, Josef. Pozn. 43, s. 39.

nahrávky kazety. Tam byly vždycky dvě alba, na té nahrané kazetě, tak jsme vlastně začali shánět tu muziku, a kompletovat ty diskografie, protože v té době bylo jako cílem získat tu kompletní diskografii. A zajímat se i o ty kapely, které byly jako v tom směru. Jako electronic music v těchto letech nebo jako nějaká novoromantika a další.“⁴⁵

Z dalšího vzpomínání Švihovce je zřejmé, že v této době tedy ještě nemůžeme hovořit o nové subkultuře mladých, neboť jak vzpomíná dále: „Když se vrátíme k tomu roku 84, tak tady zase žádná moc subkultura nebyla, protože to bylo všechno hrozně čerstvý, ale osobně si myslím, že to byl ten rok 84 a vydání nové desky. Já jsem se od té doby začal o to zajímat. Tak od roku 85 jsem se začal i tak podobně se oblékat. A potkat v Praze někoho podobně oblečeného, to bylo tak jednou za měsíc, ale byla to taková krásná atmosféra, když se takto dva lidi potkali, naprosto se neznali, tak se k sobě okamžitě hlásili, předali si kontakty. Takže takto se to začalo rodit, jak to říct dobře... hnutí, takže já nevím, už po půl roce jsme se scházeli, vyměňovali jsme si nahrávky na kazetách, ten měl toto a ten támhleto, a pomaličku to začalo vznikat.“⁴⁶

Situace mimo hlavní město byla v některých ohledech odlišná. Vymlátil ve svých vzpomínkách z Přerova uvádí: „Tak ono to bylo, že když člověk nakupoval někde u toho stánku, na té burze, tak jsme tak sledovali, kdo co kupuje, už jsme viděli, že někdo má udělaný odznáčky jako s logem Depeche Mode, ta komunita se takto osobně seznamovala, protože veřejně nic nebylo, všechno bylo oficiálně pod Svazem mládeže, jako hi-fi kluby (pozn. fungovaly pod SVAZARMEM) nebo takhle, a ty burzy, my jsme se proto takto identifikovali, protože ty Depeche Mode byli výrazní i tím oblečením, takový poznávací znamení, tak už se ty lidi dávali do řeči a každý znal zase někoho dalšího. Tak se to rozšiřovalo dál. Takže tam to bylo tak, že se na ty burzy jezdilo třeba z Přerova do Olomouce, do Holešova, do Brna. Tam člověk narazil na tu síť těch lidí a začali jsme si psát, nějak se potkávat, vyměňovat si ty věci, někdo měl něco dvakrát, někdo měl něco navíc, někdo měl něco, co ten druhý neměl. Takže tam existoval takový výměnný obchod, někdo měl kontakty na západ, takže někdo měl i ty originální vinyly, pak bylo takový, že na tom severu chytali polskou televizi, která byla otevřenější, a byly tam hodně pořady s těmi videoklipy, a v podstatě i ty věci od těch Depeche Mode se tam vydávaly licenčně. Nevím, jaká byla politika, jestli oni sami o tom věděli, ta kapela, dokonce vydávali nějaká elpíčka a singly. Takže tam jsme vlastně zjistili, že ta diskografie Depeche Mode není jenom jakoby oficiální alba, ale jsou tam singly s b – stranami, remixy, no, bylo toho hrozně

⁴⁵ KUBÍK, Josef. *Rozhovor se Zdeňkem Vymlátilem vedl Josef Kubík dne 20. 1. 2018*, (rozhovor v archivu Josefa Kubíka), s.1.

⁴⁶ KUBÍK, Josef. *Rozhovor s Petrem Švihovcem vedl Josef Kubík dne 4. 11. 2017*, (rozhovor v archivu Josefa Kubíka), s.2.

moc, takže ta spolupráce musela být ve více lidech. Plus to byly články časopisy, protože i na té burze se prodávaly časopisy, takže někdo něco koupil, přeložil, ofotil a zase poslal dál. Protože ten hlad po těch informacích byl dost velký, a těch zdrojů bylo málo.“⁴⁷

Podle následujícího vyprávění by se dalo říct, že Petr Švihovec byl jedním z prvních aktivních fanoušků, alespoň v Praze: „Nemůžu říct, jestli jsem byl první, ale aktivní asi jo, vždycky jsem se snažil dávat lidi dohromady, a tenkrát, jak nás bylo málo, a měli jsme problémy doma, ve školách, na ulicích, tak jako nás to hrozně dávalo dohromady. Prostě jo. Pomáhali jsme si ve všem, jo. Třeba v tom oblečení. Jít do krámu a koupit si černý tričko jako dneska, nebo černý džíny, to prostě neexistovalo, to prostě nešlo, takže shodou okolností můj děda pracoval tenkrát na Chemapolu, měl na starost dovoz barev, takže ten měl ze zahraničí fakt kvalitní barvy jakoby černý, a ten mně i mým přátelům obarvoval kalhoty, trička pláště, košile, a kolikrát to u něj bylo jak ve vývařovně. Ale jinak se to sehnat nedalo prostě. Už jenom sehnat černej plášť, takže to bylo klasicky, to jsme sehnali od kamarádky, jejíž máma pracovala v jednom výzkumném ústavu, kde měli bílý pláště, takže nám vzala čtyři bílý pláště a my jsme si je obarvili na černo a měli jsme černý pláště, které byly klasicky pracovní, ale to už nikoho nezajímalo.“⁴⁸

4.3 Do it yourself a sebe prezentace fanoušků Depeche Mode v normalizační společnosti

Petr Švihovec popisuje i další starosti, které se řešily s oblékáním, jelikož se tato budoucí subkultura snažila svým oblečením odlišit od majoritní společnosti. Přiblížit se svým vzhledem a oblečením ke svým hudebním idolům: „Já si nepamatuji, že bych v 80. letech koupil v krámě něco čistě černého. Jo, třeba košile k oblekům, zřejmě to se dalo, ale to jsme zase tak moc nenosili, nám šlo o nějaký mikiny, černý nebo bílý džíny, černý boty obrovský problém. Černý boty s nějakou vyšší podrážkou, to se vůbec snad u nás ani nevyrábělo. Jednou za čas přišly z Itálie černý lesklý boty s takovými různými plíšky, takže hned půlka várky se schovala pro známý, a pak jsme si je chodili kupovat, a zase říkám, ty boty stály třeba 900,- Kčs, takže to bylo, když se naši dozvěděli, kolik ty boty stojí, to byla půlka výplaty třeba, že jo.“⁴⁹

⁴⁷ KUBÍK, Josef. *Diplomová práce: Subkultura fanoušků Depeche Mode tzv. depešáci v českých zemích se zaměřením na období let 1987–1995*. Praha: Univerzita Karlova, , Fakulta humanitních studií pracoviště orální historie – soudobé dějiny, 2018. rozhovor se Zdeňkem Vymlátilem vedl Josef Kubík dne 20. 1. 2018, práce uložena v repozitáři závěrečných prací UK, s. 41.

⁴⁸ KUBÍK, Josef. *Rozhovor s Petrem Švihovcem vedl Josef Kubík dne 4. 11. 2017*, (rozhovor v archivu Josefa Kubíka), s. 2.

⁴⁹ KUBÍK, Josef. Pozn. 47, s.2.

Švihovec také uvádí, s jakými každodenními situacemi se musel vypořádat kvůli svému odlišnému oblékání: „Kdo neměl flanelovou košili a nějaký podivný český džíný, tak byl divný. To samý, když jste šel po ulici, tak nebylo vůbec problém vylézt z metra nahoru na Můstku, tedy na Muzeu, a než jste vyšel z metra, tak vás třikrát kontrolovala Veřejná bezpečnost. Když byli slušní, zeptal jste se slušně, proč mě kontrolujete, já nic nedělám, takže si pouze museli ověřit, jestli nejsem hledaný. Ovšem když byli tvrdý, tak to brali jako urážku a aroganci a už nás vlekli na místní oddělení, kde nás zase prověřovali. Vždycky vyzvídali, proč jsme v černým, jestli je to nějaký protest, jestli tím něco vzkazujeme lidem, úplně stupidní otázky, že jo. Bylo to určitě nepříjemný.“⁵⁰

Vymlátil také vzpomíná na začátky, kde a jakým způsobem se seznamoval s ostatními fanoušky. Dle jeho slov se lidé poznávali především podle stylu v oblékání: „Tak v té době to bylo celkem lehký, oblečený celý v černým, měl jsem trošku extravagantnější účes, pak byly ty placky, nějaký odznaky. Řetězy, a takhle, ale to bylo v té společnosti, že člověk musel jít do toho alternativnějšího vzezření, a už byl zase trošku podezřelý.“⁵¹

Tato výpověď koresponduje s pohledem Dicka Hebdige, který tyto styly v oblékání a účesech popsal v knize *Subkultura a styl*. Specifický styl byl zkrátka pro fanoušky skupiny Depeche Mode i v prostředí socialistického Československa jasným identifikačním znamením příslušností k dané subkulturní skupině. Postupem let fanoušci svůj odlišný vzhled dávali najevo ještě více.⁵²

Také Vymlátil přiznává velké problémy se sháněním oblečení černé barvy a dalších věcí: „Museli jsme vymýšlet různé alternativy, takže se přebarvovaly boty, přebarvovaly se bundy, takové klasické, šily se košile, a takhle. Děly se pásky různě obité cvočkami, pyramidy tehdy nebyly, to až postupně všechno se to nějak. Ale byla tam hodně ta scéna „(,do it yourself“)⁵³, tam byla hodně silná, co si člověk neudělal, to neměl. Vždycky jsme sledovali, co kdo má, inspirovali jsme se.“⁵⁴

⁵⁰ KUBÍK, Josef. Pozn. 67, s. 3.

⁵¹ KUBÍK, Josef. *Rozhovor se Zdeňkem Vymlátilem vedl Josef Kubík dne 20. 1. 2018*, (Rozhovor v archivu Josefa Kubíka), s. 2.

⁵² HEBDIGE, Dick: *Subkultura a styl*. Praha: Dauphin Daniela Podhradského a Volvox Globator, 2012, ISBN 978-80-7272-197-9, ISBN 978-80-7207-835-6, s. 156.

⁵³ Do it yourself – z anglického výrazu – udělej si sám.

⁵⁴ KUBÍK, Josef. Pozn. 69, s. 2.

4.4 Česko-slovenské odlišnosti, kopírování hudby na kazetách a nárůst zájmu o hudbu Depeche Mode v druhé polovině 80. let

Nesnadná v této době byla i setkávání fanoušků: „Něco se tam zkoušelo, a zase to bylo benevolentnější na tom Slovensku, protože aby se něco mohlo zorganizovat, pokud jsme to chtěli oficiálně, tak to muselo být pod hlavičkou nějaký organizace (Svazu mládeže) a takhle, nešlo si to založit jenom takhle. Vím, že tam byly tendence, že jedna část to chtěla zachovat jako v takovém přátelském stavu, že budeme se potkávat, nebudeme vyvíjet nic oficiálního a takhle nám to stačí, protože věděli, že ta komunita by měla zůstat uzavřená. Protože byly tam nějaký, že třeba některé ty burzy nebyly povolený, a samozřejmě, takoveto shromažďování, spíše se neukazovat na veřejnosti a pak tam byla část, která říkala, neděláme nic špatného, posloucháme, ta muzika nebyla nějak politicky zaměřená, spíš to bylo, jako by oni byli ti Depeche Mode spíš proti tomu kapitalismu, že. Někdo říkal, na tom není nic špatného poslouchat muziku a setkávat se nad, v podstatě pro nás nezávadnou hudbou. Pro nás bylo nejdůležitější, že ta komunita si rozuměla. A za mě jsem neměl tendenci to nějak rozšiřovat na nějakou organizaci oficiální, kde bychom museli plnit požadavky těch oficiálních orgánů.“⁵⁵

Mnozí fanoušci se však s hudbou Depeche Mode setkali až o několik let později než nejstarší pamětníci. Dalším narátorem z archivu Josefa Kubíka, který vzpomíná na začátky, kde se setkal s muzikou skupiny Depeche Mode, je Aleš Nechvátal z Brna. Ten se k hudbě DM dostal již v mladém věku na základní škole, šlo však již o druhou polovinu 80. let, kdy roku 1986 vyšlo album Depeche Mode nazvané *Black Celebration*. Právě tato deska a s ní spojená proměna image kapely i zapojení sociálně-kritických témat do textů, znamenala odklon od mainstreamu a zrod vnějškové odlišnosti fanoušků Depeche Mode: “K té hudbě jsem se dostal náhodou. To vzniklo tak, že v šesté třídě na školním výletě náhodou jeden spolužák měl zkopírovanou audiokazetu, kterou pouštěl, pouštěl tam elpíčko *Black Celebration*, a mě ta hudba tak uchvátila, jako by byla z jiné planety, že jsem se do toho hned zamiloval a vlastně od té doby mě tahle muzika nepustila a nepustila mě do dnešního dne, že jo. Bylo to úplně něco jiného, než v té době bylo možné slyšet.“⁵⁶

⁵⁵ KUBÍK, Josef. *Rozhovor se Zdeňkem Vymlátilem vedl Josef Kubík dne 20. 1. 2017*, (Rozhovor v archivu Josefa Kubíka), s. 3.

⁵⁶ KUBÍK, Josef. *Diplomová práce: Subkultura fanoušků Depeche Mode tzv. depešáci v českých zemích se zaměřením na období let 1987–1995*. Praha: Univerzita Karlova, , Fakulta humanitních studií pracoviště orální historie – soudobé dějiny, 2018. rozhovor s Alešem Nechvátalem vedl Josef Kubík dne 17. 2. 2018, práce uložena v repozitáři závěrečných prací UK, s. 41.

Pokračuje vysvětlením, co ho na hudbě zaujalo a jakým způsobem se zapojit do rodící se komunity fanoušků: „No tak klasika, člověk začne, když ho to zaujme, tak začne shánět další nahrávky, další materiály, jednak v té době to bylo hodně těžký, že jo, byl tady komunismus, před rokem 89, takže různé inzeráty v hudebních časopisech, jak bývaly, někteří lidi nahrávali nebo kopírovali elpíčka. To se takhle dopisovalo. Sháněl jsem starší alba kapely a kšeftovalo se s plakáty, tehdy z časopisů Bravo, nebo když tam byl nějaký obrázek. Samozřejmě jsem měl výhodu, že když jsem bydlel v pohraničí, tak jsme tam chytali rakouský rádia, takže člověk měl aktuální informace ze Západu. Sledovali jsme televizi ORF, kde se objevila tahle skupina. Bylo to zajímavý období.“⁵⁷

Naopak Dagmar Buriánová Jansová, která v té době žila v Moravských Budějovicích, se s hudbou Depeche Mode setkala až krátce před oficiálním koncertem. Na své fanouškovské začátky vzpomíná: „To bylo přesně v roce 1987, v době, kdy vyšlo album Music For The Masses, a byla to obrovská náhoda, protože kamarád, soused z vedlejšího vchodu v paneláku, kde jsme bydleli, za mnou přišel, že mám kotoučový magnetofon, takový historický stroj, a chtěl přehrát na kazetu z té pásky, tuším, že to tenkrát byla snad nějaká Metallica, nevím, kde to tenkrát vzal, ale prostě Metallicu, a já říkám: A co je na druhý straně? Protože to fungovalo, že se to prostě obracelo, ta páska, „nevím, tam je něco šíleného“ „Tak já si to poslechnu“, tak jsem si to poslechla, a na první poslech mě to totálně uchvátilo, a říkám, to musím mít, tak jsem si to nahrála zase já a od té doby, to prostě neskutečně začalo. Zjistila jsem, že jsou to Depeche Mode, že je to nějaký album Music for The Masses a v tu chvíli mě to totálně pohltilo a neexistovalo vůbec nic jiného. Takže to vlastně šlo ráz na ráz, máma říkala, že jsem prostě fanatik, že doufá, že z toho vyrostu, po 33 letech mi říká: ty jsi z toho nevyrostla do dneška, a tím to všechno začalo, takže mě k tomu přivedl kamarád metalista. No a pobláznila jsem s tím v té době nejenom rodinu, mámu, bráchu, ale všechny kamarády, přátele, známý, máminy spolupracovnice, všichni prostě chodili: ty posloucháš ty depešáky, kdejakou zmínku viděli, slyšeli, hned mi to začali hlásit. Tím to vlastně začalo, mně bylo tenkrát nějakých 11 let, a pak vlastně o rok později, to mi bylo dvanáct, jsem se dočetla v tehdejších tiskových médiích, že v příjedu do Prahy v 88.“⁵⁸ Na samotný koncert se paní Buriánová Jansová dle svých slov vzhledem k nízkému věku nedostala. Poslouchat hudbu však nepřestala.

⁵⁷ KUBÍK, Josef. *Rozhovor s Alešem Nechvátalem vedl Josef Kubík dne 17. 2. 2018*, (Rozhovor v archivu Josefa Kubíka), s. 1.

⁵⁸ KUBÍK, Josef. *Rozhovor s Dagmar Buriánovou Jansovou vedl Josef Kubík dne 5. 3. 2018*, (Rozhovor v archivu Josefa Kubíka), s. 1.

S hudbou britské skupiny Depeche Mode se krátce před koncertem setkala také narátorka Michaela Olexová ze Sušice, která prý původně tuto skupinu neznala a poslouchala jiný hudební žánr. K poslechu skupiny se dostala dle svého vyprávění takto: „A co se týká depešáků jako takových, tak k těm jsem se dostala velmi náhodně, a to že jsem vlastně, myslím, že to byl leden roku 88, těsně před pražským koncertem. No vlastně nějak potom, jsme i ve třídě s ostatními kamarádkami, co byly také na internátu a chodily se mnou do třídy, tak vlastně jsme se rozhodly potom, že tam musíme u toho být, poslechla jsem si pár věcí jejich, z Music For The Masses, hrozně mě to chytlo, že jo.“⁵⁹

Posledně zmiňované LP již bylo vydáno v ČSSR oficiálně v licenci Supraphonu. Díky tomu se k hudbě Depeche Mode dostal nepoměrně větší počet posluchačů a v československém prostředí započal posun dosavadní subkultury směrem k hlavnímu proudu.⁶⁰ V dalším rozhovoru se zakladatelem fanklubu Švihovcem se dozvídáme o tehdejší situaci fanoušků v bývalém Československu.

4.5 Soudržnost hudebních subkultur za pozdní normalizace a její rozpad

Původně u fanoušků Depeche Mode o subkulturu nešlo, výraznější rysy se objevovaly v případě jiných hudebních stylů: „Podle mě největší subkultura byli ti metalisti, ty máničky, takzvaní, kterých bylo opravdu hodně, protože té hudby, která hrála tu jejich vysněnou hudbu, těch kapel, bylo hrozně moc. U nás, i hlavně v zahraničí. My měli jednu, oni jich měli několik. Takže oni měli daleko větší výběr, oni si od represivní složky užívali daleko víc, ale s těma jsme my vůbec nepřišli do styku, oni měli svoje festivaly, svoje akce, to bylo v pohodě. Taková další subkultura, se kterou jsme přišli do styku na těch různých akcích, byli pankáči, že jo, ale v té době jsme byli jedna velká parta, protože jsme měli stejné problémy. Třeba na té první diskotéce, tam to bylo tak, že 20 minut DJ hrál pro pankáče, ty Sex Pistols, my jsme si mezitím dali pití, a on potom hrál půl hodiny pro nás, takhle to tam točilo, všichni jsme byli kamarádi, a všichni jsme si vyhovovali. A nějaká řevnivost mezi námi začala až koncem 80. let. Ze začátku to bylo naprosto v pohodě, protože jsme měli stejné problémy, všichni jsme byli anomálie, všichni jsme se lišili od klasického proudu, od běžného socialistického mládežníka.“⁶¹ V této

⁵⁹ KUBÍK, Josef. *Rozhovor s Michaelou Olexovou vedl Josef Kubík dne 6. 1. 2018*, (Rozhovor v archivu Josefa Kubíka), s.1–2.

⁶⁰ SUPRAPHON, Archiv. *Depeche Mode – alba*, [online]. [vid. 28. 10. 2022]. Dostupné z [Hledání: depeche mode – Supraphonline.cz](https://www.supraphon.cz/hledani/depeche-mode-supraphonline.cz)

⁶¹ KUBÍK, Josef. *Rozhovor s Petrem Švihovcem vedl Josef Kubík dne 4. 11. 2017*, (Rozhovor v archivu Josefa Kubíka), s. 3.

době, tak jednotlivé subkultury neměly mezi sebou problémy. Dalo by se říct, že všichni stáli pospolu na straně jedné a majoritní společnost na straně druhé. I z toho do jisté míry plyne převažující dojem represivních orgánů, že subkultura depešáků se v zásadě totožná s komunitou hlásící se k punku či punk rocku. Bohužel tomu tak nebylo pořád, neboť v následujících letech se komunita depešáků bude dostávat do střetu s ostatními subkulturami častěji. To se ale týká až situace po roce 1990, kdy se rozpadl souhlas s odporem vůči „společnému nepříteli“. To ale už není předmětem našeho bádání.

O situaci v klubech a rozporech mezi většinovými posluchači (vyznávajícími tehdy pop a disco) a fanoušky Depeche Mode vypovídají i vzpomínky, zachycené v obsahu internetové stránky časopisu *Generace 28*, do kterého přispíval Michal Jiráček, jenž pracoval jako DJ v různých klubech po Praze. Vzpomínal mj., jak neskutčné bylo prosadit hudbu Depeche Mode na diskotéce klubu SSM Sparta na Černém Mostě nebo v klubu Skalka. V úplných začátcích působení jako DJ se jeho diskoték příliš depešáků neúčastnilo, ale postupem času a postupnou změnou klubů se lidé začali scházet. Ve svém popisu pak přiznával, že nepouštěl pouze Depeche Mode, ale i další skupiny jako U2, Duran Duran, The Cure a další. Bohužel to přineslo také problémy, neboť diskotéku začali také navštěvovat funkcionáři SSM a účastníci této akce byli nařčeni z propagace fašismu. Na Spartě proto Jiráček přestal hrát. V další části svého vyprávění vzpomíná také na velkou „rvačku“, která se strhla před klubem a jejíž účastníky byli fanoušci Depeche Mode, a dle jeho vyprávění také Romové. Následně příslušníci Veřejné bezpečnosti účastníky potyčky legimitovali. Tímto skončil klub Sparta. Dalším klubem byl klub Skalka, ve kterém podle vyprávění pana Jiráčka zpočátku nebyly žádné problémy. Bohužel přišla další potyčka a vymáčkuté sklo výlohy a fanoušci Depeche Mode jej byli nuceni opustit.⁶² Dalším klubem, který je zmiňován ve vyprávění, je klub Drancy. Tato vinárna prý symbolizuje zlaté časy depešácké éry, Jiráček vzpomíná na příjemnou atmosféru a spokojené návštěvníky.⁶³ Velkým zlomem však bylo natáčení dokumentu ČST (Československé televize) v této vinárně, čemuž se práce věnuje v další kapitole.

Fanoušci se tedy začali v ČSSR objevovat ve druhé polovině 80. let 20. století a nejvýznamnější počet nových členů subkultury zaznamenali až právě po pražském vystoupení skupiny Depeche Mode v Praze v březnu 1988, po kterém následovalo i oficiální vydání hudební produkce kapely v ČSSR na gramofonové desce.

⁶² JIRÁK, Michal. *Generace 28*, [online]. 26. 3. 1991. [vid. 26. 10. 2022]. Dostupný [Generace 28: Depeche Mode :: Dmstrangers \(webnode.cz\)](#)

⁶³ JIRÁK Michal. Pozn. 61, s. 2.

Nejdůležitějším předmětem zájmu fanoušků však nebylo oficiální přijetí režimem, ale hudba a texty této kapely a její „filozofie“: „Taková ta odpovědnost za to jednání. Vztahy. Temnější témata. Plus ta muzika byla instrumentačně aranžemi zajímavá.“⁶⁴

I podle vyprávění narátorů se v počátcích potkávali zcela náhodně na ulici nebo na výše zmíněných burzách. Jejich společným poznávacím znamením byla právě odlišnost ve stylu oblékání a účesy. Obarvené, povětšinou hodně sestříhané nalakované vlasy a černé oblečení. Když k takovému setkání došlo, obvykle se snažili navázat ústní kontakt a měli snahu se potkávat častěji, tedy již záměrně. K dalším již organizovaným setkáním sloužily výše zmíněné diskotéky a kluby, kde měli fanoušci možnost navázat další nová přátelství, a hlavně poslouchat svou oblíbenou muziku. Jak zmínili citovaní narátoři, vyměňovali si plakáty a nahrávali kazety. Ti, kteří uměli cizí jazyky, pak překládali články ze zahraničních časopisů, své přeložené texty šířili dále. Všichni zúčastnění museli být v té době velmi vynalézaví ve svých aktivitách, neboť oficiální muzika nebo články v této době nebyly ještě dostupné.

4.6 Fanoušci a koncert skupiny Depeche Mode

Rok 1988 byl, dá se říct, zlomový pro fanoušky kapely, jelikož byl ve znamení dnes legendárního koncertu. Petr Švihovec k tomu uvádí: “ Když se objevila ta informace, tak to byl naprostý šok, který už dneska asi nikdo nezažije. Když si vezmeme, že tady vrchol kultury byl koncert Michala Davida, a najednou měli přijet Depeche Mode. To byla první pořádná zahraniční kapela, neberu to, že tady v Lucerně vystupovali Beatles (*myšleno Beach Boys – pozn. aut.), kapely, které byly vyloženě pozvány stranou, tohle byla první kapela, která jako by se lišila od toho, co tady bylo. To byla normalizace jak blázen, tady toho moc nebylo. A najednou Depeche Mode. Potom jsme se dozvěděli, že ty Depeche Mode byli náhražka, už si nevzpomínám, za jakého zpěváka, který nemohl přijet snad z důvodu nemoci. No samozřejmě vypuklo totální pozdvižení, jsme tomu nechtěli vůbec věřit, pak když se objevily plakáty, tak už jsme věděli, že se něco děje. Vstupenka stála 150,- Kčs. Něco šlo do prodeje. My jsme si je tedy sehnali, zaplatili jsme je, ale sehnali jsme je přes svazáckou organizaci, to tady zase musím říct. A je pravda, že se to hodně rozdávalo do poslušných firem, podniků a jedna strana té halý,

⁶⁴ KUBÍK, Josef. *Diplomová práce: Subkultura fanoušků Depeche Mode tzv. depešáci v českých zemích se zaměřením na období let 1987-1995*. Praha: Univerzita Karlova, 2018. rozhovor se Zdeňkem Vymlátilem, vedl Josef Kubík dne 20. 1. 2018, práce je uložena v repozitář závěrečných prací UK, s. 37.

kde seděli tito lidé, byla naprosto šílená, protože ty lidi vůbec nevěděli, kde se to vlastně ocitli. Neznali to, seděli tam a němě zírali. Což bylo smutný, že to bylo několik tisíc lidí a ten koncert by se tenkrát vyprodal třikrát, ta hala. Čím se to blížilo, pro nás to bylo něco, my jsme tomu vůbec nemohli věřit. Depeche Mode přijedou, naše modla, kapela, po který tam všichni šli a najednou oficiálně měla přijet. Od té doby se také naprosto změnilo chování policie, kteří si prostě řekli, ježiš no tak, když ta kapela přijela, tak už je necháme být. Ale do té doby, to bylo docela pekelný. No a samotný koncert, z mého pohledu nejlepší koncert, který byl.“⁶⁵

Na atmosféru těsně před koncertem vzpomíná i Vymlátíl: „Ten koncert byl v hokejové hale Sparty, a to bylo strašně rychle vyprodáný, a vím, že jsme sháněli vstupenky, že jsme někde získali číslo na náměstka Pragokonzertu, a normálně jsme mu volali, že potřebujeme čtyři lístky, my nějaký ten fanklub jsme už měli, ale my jsme neměli lístky. Takže nakonec jsme jeli a už v tom vlaku jsme potkávali, ty lidi, kteří jeli Prahy. A tam jsme věděli, že tam těch lidí bude hodně, takže si můžeme dovolit větší extravaganci v tom oblečení nebo tak. A vlastně v tom 88, že Depeche Mode budou v Česku, jakože úplná bomba. Ze začátku jsme tomu moc nevěřili a fakt to bylo.“⁶⁶

Olexová ke dni koncertu uvádí následující: „Takže jsme se rozhodli, že do té Prahy pojedeme, a teď jsme sháněli lístky, a vím, že to byl hrozný problém, že přesně to bylo jen pro firmy. Takže jsme sháněli přes nějaký rodiče, v nějakých firmách atd. Já měla za to, že jsme koupili ty lístky přes Čedok, protože Čedok je prodával, a dělal organizované zájezdy s autobusy, se vším, a já měla za to, že jsme je koupily takhle, přes ten Čedok. Ten den jsme utekli ze školy, a vlastně, protože to bylo ve všední den, takže jsme se hodili marod. Jeli jsme, banda nás, asi pět nebo šest lidí z naší třídy, jsme odjeli do Prahy, a jeli jsme na ten koncert, a vím, že to prostě byla masová událost, že celá Praha byla v černém, a davy lidí.“⁶⁷

Koncert Depeche Mode byl pro fanoušky emočním zlomem. Stal se jejich splněným snem, o kterém si mnozí mysleli, že se nikdy nesplní. I přes značné překážky se sháněním vstupenek, kterých bylo pro běžného fanouška v prodeji málo. Pouze zlomek vstupenek šel do volného prodeje a další byly dodávány pro zaměstnance prověřených podniků a na úřady. V těchto podnicích a organizacích však fanoušci skupiny nebyli. Proto se dle vyprávění narátorů stalo, že v prvních řadách seděli lidé, kteří neměli s hudbou nic společného, a je možné, že mnohdy

⁶⁵ KUBÍK, Josef. Pozn. 63, s. 4.

⁶⁶ KUBÍK, Josef. *Diplomová práce: Subkultura fanoušků Depeche Mode tzv. depešáci v českých zemích se zaměřením na období let 1987-1995*. Praha: Univerzita Karlova, 2018. rozhovor se Zdeňkem Vymlátilem, vedl Josef Kubík dne 20. 1. 2018, práce uložena v repozitáři závěrečných prací UK, s.45.

⁶⁷KUBÍK, Josef. *Rozhovor s Michaelou Olexovou vedl Josef Kubík dne 6. 1. 2018*, (Rozhovor v archivu Josefa Kubíka), s. 2.

se jim tato hudba ani vysloveně nelíbila, přesto tam seděli s nimi. Skalní fanoušci si však atmosféru nenechali zkazit ani přítomností příslušníků Veřejné bezpečnosti, kteří se v hale také nacházeli.

Těsně před samotným koncertem byla velmi napjatá atmosféra, jak pro návštěvníky, tak také pro příslušníky Veřejné bezpečnosti. Petr Švihovec uvádí: „O tom, jak to tenkrát bylo nastavený, vypovídá třeba jenom to, že prostě docela brutální to bylo u vchodu, kde pořadatelé jaksi nemohli pochopit, kde se tito lidé vlastně vzali. Davy lidí v černém, vystříhaní, některý to fakt vůbec nedávali, ti soudruzi.“⁶⁸ Vymlátíl k tomu dodává: „To bylo prostě, kolem haly byly antony, policejní nachystaný, protože ta masa skýtala tu možnost, že se něco stane. A přímo u té haly byli policajti se psy, ale tam nám vůbec nepřipadalo, že by se něco mohlo stát. Samozřejmě ta hranice, mohli tam být nějakí provokatéři, jo, ale myslím, že tam nebyl žádný problém. Možná maximálně, že se tlačili u dveří, možná vymáčkli nějaký sklo, myslím, že tam byla taková atmosféra, jak kdyby ti lidi věděli, že nechtějí, aby se něco stalo, protože ten koncert byl natolik úžasný, že si myslím, že i kdyby tam začala nějaká provokace, tak ten dav to přehluší, takový jsem měl z toho pocit.“⁶⁹

Při samotném koncertu si Švihovec připomněl situaci, která nastala těsně v úvodu koncertu: „Mě při první písničce málem okamžitě vyhodili, že bylo intro Pimpf, takže čtvrtka haly vytáhlo prskavky a já byl s kamarádem blízko takového průchodu kudy přicházejí hokejisti, asi pět sekund jsem držel prskavku a najednou jsem cítil, jak mě někdo popadl a už mě táhli dovnitř, do té haly, tam sročení těchto zasloužilých soudruhů komunistů, kteří byli úplně nepřičetní, co se to tam děje. Jsem si vyslechl, co jsem to za šmejda, a že by nás všechny pozavírali, a že takového „hajzla“ okamžitě vyhodí, že jsem jim málem podpálil halu. Já se na to čtvrt roku těším a pak mě málem vyhodili. Naštěstí se tam v tu chvíli objevil zřejmě nějaký jejich vedoucí, kterému bylo asi tak třicet, který řekl, ať odevzdám prskavky a všechno a pustil mě zpátky. To byl šok. Já jsem úplně viděl v těch lidech tu nenávist a hlášky typu všechny bych vás zavřel anebo poslal do dolů. I přitom koncertu to bylo od řady pořadatelů naprosto normální, a to do smrti nezapomenu. Pro ně to muselo být hrozný prostě. Už jenom pozorovat ty lidi.“⁷⁰

Dle citovaných vyprávění narátorů je zřejmé, že zatímco část publika, která vstupenky na koncert získala oficiálně jako zaměstnanecký benefit, mnohdy vůbec netušila, jakou hudbu mají

⁶⁸ KUBÍK, Josef. *Rozhovor s Petrem Švihovcem vedl Josef Kubík dne 4. 11. 2017*, (Rozhovor v archivu Josef Kubíka), s.2–3.

⁶⁹ KUBÍK, Josef. *Rozhovor se Zdeňkem Vymlátílem vedl Josef Kubík dne 20. 1. 2018*, (Rozhovor v archivu Josefa Kubíka), s. 4.

⁷⁰ KUBÍK, Josef. *Rozhovor s Petrem Švihovcem vedl Josef Kubík dne 4. 11. 2017*, (Rozhovor v archivu Josefa Kubíka), s. 5.

očekávat, zaskočené dohlížejí oficiální orgány pokládaly návštěvníky vykazující rysy a priori problematické subkulturní komunity za potenciální ohrožení. Jejich kriminalizace – jak vyplyne z dalších kapitol – však plynula hlavně z neschopnosti režimního aparátu (včetně orgánů veřejného pořádku) odlišit od sebe jednotlivé subkultury mládeže navzájem.

5 Reakce na koncert 11. 3. 1988 v oficiálním tisku a médiích

5.1 Reakce v tisku

5.1.1 Mladý svět

V tomto obsáhlém textu skladatel a textař Michal Horáček popisoval situaci před zlomovým koncertem skupiny i atmosféru na koncertě samotném. Nejdříve článek popisoval situaci kolem předprodeje vstupenek a skutečnost, že do hlavního města se chystala první rocková skupina vskutku světového renomé a ryze současné popularity. V předprodejích vstupenek na tento významný koncert bylo rázem jasné, že ne všichni se na koncert dostanou. Událost, kolem které se rozšířily zvěsti a zaručené informace o různých překupnících a podvodnících, kteří vytiskli falešné vstupenky. Někdo se zkrátka snažil vyvolat dojem, že se do sportovní haly chtěli dostat tisíce lidí, kteří tam nebyli zváni. Organizátoři neměli dostatek zkušeností s vystoupením zahraničních hvězd světového rocku, a proto nechtěli nic ponechat náhodě. Na tiskové konferenci Pragokonzertu jeho ústřední ředitel vyjádřil určité obavy.⁷¹ „K zajištění akce se na několikrát scházejí zástupci umělecké agentury Sportovní haly a bezpečnosti. Tak se zvolna přibližuje den koncertu, který dostává povahu dne rozhodující zkoušky. Karty jsou rozdány, kostky vrženy.“⁷²

Ivo Letov, zástupce Pragokonzertu, poté, co viděl den před pražským koncertem vystoupení Depeche Mode v Budapešti, se pokusil situaci uklidnit: „Hudba Depeche Mode rozhodně nevyvolává ničitelské nálady.“⁷³ V článku je dále uveden rozhovor se zástupkyní ředitele Sportovní haly ČSTV, která přibližovala čtenáři situaci kolem předprodeje vstupenek. Zástupkyně ředitele uváděla, jak byly přijímány objednávky vstupenek, především pak podle hesla „kdo dřív přijde, ten dřív mele“ a následně, zda se jednalo o kvalifikované úřední objednávky na hlavičkových papírech. K prodeji vstupenek dodala: „Začali jsme lístky prodávat všude v jeden den, 1. března. Chodila jsem od jednoho místa k druhému; mluvilo se o nadcházejícím srovnání deklasovaných živlů, zdrogovaných pološílenců, ohánějících se řetězy. Já ale viděla normální mladé lidi, studenty, učně.“⁷⁴ Z rozhovoru dále vyplývá, že členové kapely Depeche Mode nežádali ani příliš vysoký honorář, a proto neměla kancelář Sportovní

⁷¹ HORÁČEK, Michal: *Na Depeche Mode*, Mladý Svět 30, 1988, č. 15, s. 16-17. ISSN 0323-2042.

⁷² HORÁČEK, Michal: *Na Depeche Mode*, Mladý Svět 30, 1988, č. 15, s. 16-17. ISSN 0323-2042.

⁷³ HORÁČEK, Michal. Pozn. 70, s. 17.

⁷⁴ HORÁČEK, Michal. Pozn. 70, s. 17.

haly velké obavy o finanční ztráty v případě nenaplnění haly. Potvrdila také informaci o padělateli vstupenek.⁷⁵

Otázce prodeje vstupenek na legendární koncert britské skupiny se věnoval i Miroslav Vaněk v knize *Byl to jenom rock'n'roll*: „O vstupenky byl mimořádný zájem, nakonec by muselo být připraveno 100 sportovních hal, aby bylo čtvrt miliónů zájemců uspokojeno. Byli jsme doslova zavaleni objednávkami, jichž stále přibývalo nejen z českých zemí, ale i ze Slovenska, ze Senice, Šaly, Banské Bystrice. Lístek stál v předprodeji 165,- Kčs. Proto na koncert zamířili i fanoušci ze zahraničí, především z NDR.“⁷⁶

Článek velmi podrobně popisoval den koncertu od příprav stage (scény) pro kapelu s příjezdem doprovodných kamionů z Budapešti, které byly kontrolovány zástupcem Pragokonzertu. Při popisu situace kolem Sportovní haly, kde se pomalu shlukovaly skupinky natěšených a nadšených fanoušků a mezi nimi příslušníci Veřejné bezpečnosti. S náčelníkem pověřeným vedení akce se pokusil redaktor *Mladého Světa* promluvit, avšak s negativním výsledkem. Skupina přistála na pražském letišti Ruzyně a nastoupila do přistavených vozů. Reportérům *Mladého Světa* se podařilo pořídit několik snímků automobilů, ve kterých jeli členové kapely.⁷⁷ Po půl sedmé byli vpuštěni fanoušci pořadatelů do haly a chtěli se dostat do předních řad. Ti, kteří uspěli, začínali skandovat „Depeš mód! Depeš mód.“ Ve 20:02 koncert začal a kapela byla přivítána masivním jásotem. V publiku dle autora článku mohli být někteří, kteří přišli jen proto, že byli u toho, někteří jen kvůli tomu, aby byli viděni. Rozhodující část publika však tvořili ti, kteří přišli hlavně na Depeche Mode. Znali jejich skladby nazpaměť, a když během písni hudba i zpěvák záměrně utichli, s chutí ji dozpívali.⁷⁸

V závěru textu autor analyzoval přímo hudbu kapely. Dle jeho slov se halou rozezněly zajímavé melodie, DM zaujali propracovanou instrumentací a experimenty s kovovými zvuky. Na autora působili jako vyhraněně studiová kapela, která si podstatnou část hudby přivezla už naprogramovanou. Z některých formulací je zjevné, že i hudební publicisté si se syntezátorovým zvukem doprovázeným automatickou rytmikou nevěděli rady, jako v případě konstatování, že ačkoli bylo slyšet bicí, bubeník na pódiu chybí. Michal Horák jako skladatel a textař nebyl příliš nadšený ani ze zpěvu Davida Gahana a Martina Gorea, kteří se místy, dle

⁷⁵ HORÁČEK, Michal: *Na Depeche Mode*, in *Mladý Svět* 30, 1988, č. 15, s. 16-17. ISSN 0323-2042.

⁷⁶ VANĚK, Miroslav: *Byl to jenom Rock'n'roll? Hudební alternativa v komunistickém Československu 1956-1989*, Praha: 2010, Academia, ISBN 978-80-200-1870-0, s. 204.

⁷⁷ HORÁČEK, Michal. Pozn. 74, s. 16-17.

⁷⁸ HORÁČEK, Michal. Pozn. 74, s. 17.

autorova názoru, doslova trápili. Jejich hudba se mu zdála příliš studená. Na samém konci pak poděkoval všem, kteří na tento koncert do Sportovní haly přišli a byli báječným obecnstvem.⁷⁹

5.1.2 Časopis *Melodie*

Dalším velmi podrobným článkem, včetně fotografií, který byl vydán ke koncertu skupiny Depeche Mode, byl příspěvek hlavního redaktora Ivana Cafourka⁸⁰ v hudebním časopisu *Melodie*.⁸¹ Časopis připomněl, že koncert v Praze přidali Depeche Mode po vystoupení v Budapešti a dobyli tak město, které od návštěvy Beach Boys v roce 1969 nemělo šanci zažít špičkovou světovou rockovou skupinu. Časopis dále představoval samotnou skupinu, jejíž název je původně název francouzského mírně nekonformního časopisu. Uváděl dále, že se kapely ujal šéf nahrávací společnosti Mute, Daniel Miller, který byl na syntezátorové kapely zaměřený. V článku byly také uvedeny další části bibliografie skupiny a jejich úspěšné desky od roku 1981 po poslední album *Music For The Masses* (září 1987). Autor článku upozorňoval také na fakt, že z posledních tří alb skupina téměř výhradně volila repertoár pro současné turné, a tedy i pro pražské vystoupení. Dle názoru autora by možná fanoušci uvítali širší průřez repertoárem, neboť pražské publikum tyto skladby na živo nikdy neslyšelo. Článek také popisoval uspořádání koncertní scény a světel. Střízlivě pojatá scéna a světelné zdvihací rampy. Vystoupení bylo popsáno tak, že Depeche Mode jsou rocková kapela, kde je velmi důležitý Gahanův pohyb a tanec. Naproti tomu Martin Gore byl nenápadný ve svém vystupování, avšak výstředněji oblečen. V závěru článku byla analyzována hudba skupiny, která byt' údajně hudebně nezapadá do absolutní „první ligy“, oplývá sdělností na úrovni, má vypovídací schopnost, reprezentuje dobu. A je tím ve svém oboru o krok před ostatními.⁸²

5.1.3 Mladá fronta

Obsáhlou reportáž o koncertu skupiny s provokativním názvem, *Kdo další?* přinesla příloha deníku *Mladá fronta*, Víkend. Autory článku byli Petr Volf a Marcela Pecháčková. Tato reportáž byla také rozhovorem s Ing. J. Posejpalem, náměstkem ústředního ředitele

⁷⁹ HORÁČEK, Michal. *Na Depeche Mode*, in *Mladý Svět* 30, č. 15, s. 18, ISSN 0323-2042.

⁸⁰ K němu více biogram v Českém hudebním slovníku [online], [navštíveno. 5. 12. 2022]: https://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=8547

⁸¹ CAFOUREK, Ivan. *Depeche Mode v Praze*, in *Melodie*, 1988, ročník XXVI. č. 4. ISSN 0025-8997.

⁸² CAFOUREK, Ivan. *Depeche Mode v Praze*, in *Melodie*, 1988, ročník XXVI. č. 4. ISSN 0025-8997.

Pragokonzertu. V reportáži se čtenář dozvěděl, jak se vlastně podařilo pořadateli Pragokonzertu zajistit právě tuto skupinu. Původně manažer přislíbil účast Chrise Normana⁸³, ale ten bohužel onemocněl a nesplnil tak smlouvu. Proto byla nabídnuta skupina Depeche Mode. Z článku vyplývá, že projekt byl pětkrát levnější než skupina Genesis v Budapešti. Opět byl zmiňován fakt, že zájem veřejnosti byl mnohokrát větší, než je kapacita Sportovní haly. Následovaly rozhovory s fanoušky, některým tento koncert splnil jejich přání a byli nesmírně rádi, že vidí skupinu na živo. Někteří pak sdíleli své nadšení pro jednotlivé členy skupiny. Někteří se zlobili na nedostatek vstupenek nebo na cenu vstupného.⁸⁴ Následoval popis těsně před koncertem i zmínku, že v blízkosti Sportovní haly nebyl žádný poutač, který by zval na zmíněný koncert. Článek popisoval přípravu stage a zázemí pro kapelu. Byla opět představena kapela, i to, jak a proč si zvolili svůj název, odchod Vince Clarka i příchod Alana Wildera. Chování fanoušků před koncertem bylo popsáno jako spořádané, pouze si občas zaskandovali „depeš, depeš, depeš mód“. Publikum bylo dle vyjádření náměstka Posejpalá nesmírně slušné a decentní. V článku byly také zakomponované reakce samotných účastníků, kterým se tímto koncertem splnil jejich životní sen. Ke koncertu se v článku vyjádřil také významný hudební publicista Miloš Skalka, který pro rozhovor uvedl, že Praha čekala opravdu dlouho na rockovou skupinu takového významu a kvalit. Diváci byli svědky špičkové, a především současné rockové produkce, jak po stránce autorské, tak interpretační. Jejich živé vystoupení znělo jako z kvalitních nahrávek a všichni údajně doufají, že se ještě někdy kapela vrátí, dodal Skalka v uvedeném článku.⁸⁵

5.1.4 Rudé právo

Deník *Rudé právo* v článku nazvaném jednoduše Depeche Mode informoval o koncertu ve Sportovní hale překvapivě: událost nazval svátkem pro patnáct tisíc adolescentů, fanoušků této tzv. elektro-pop odnože rockové hudby. Článek upozorňoval na podobnost s německou hudební kapelou Kraftwerk, která hudební směr směs disco a rocku proslavila. Opět je v článku byla zmíněna všudypřítomná černá barva oblečení, včetně černých baretů na hlavách přítomných. Autor článku upozorňoval na jejich propojenost, přístupnost a toleranci při poslechu hudby. V článku není žádná zmínka o nevhodném či přímo výtržnickém chování návštěvníků. Naopak

⁸³ Chrise Norman, anglický hudebník a zpěvák, působil v pop-rockové hudební skupině Smokie

⁸⁴ VOLF, Petr. PECHÁČKOVÁ, Marcela. *Depeche Mode (Kdo další?)* in *Víkend Mladé fronty*, č. 11. ze dne 19. března 1988. ISSN 0323-1941.

⁸⁵ VOLF, Petr. Pozn. 82.

upozornil, že všechny problémy s agresivními fanoušky se odehrály pouze před Sportovní halou, a to ještě před koncertem.⁸⁶

Koncertu si také všimly i noviny a časopisy na Slovensku. Jedním z nich je *Slovenská Strela*, kde byla otištěna obsáhlá reportáž s fotografiemi na základě žádosti jednoho studenta vysoké školy ekonomické. Autorem článku je Ľubomír Štancel.⁸⁷ Článek opět velmi podrobně mapoval skupinu od úplných začátků skupiny, odchod Vincenta Clarka i nástup nového člena Alana Wildera. V textu byly vyjmenovány i názvy jednotlivých písní, včetně slovenského překladu, např. See You překlad (Do videnia) nebo album A Broken Frame (Dolámaný rám). Následoval přehled hudebního vývoje skupiny a úryvky z textů vybraných písní.

Dalším časopisem, který o koncertu referoval, byla *Revue Populár*. Článek je nazván „Všetko zrátané vo veľkých sumách“, což je překlad verše z jedné z nejznámějších písní skupiny Depeche Mode, „Everything Counts“. Autorem článku byl Pavol Beka a fotografie pořídil Peter Župník. Text byl sepsán jako dojmy z koncertu anglické skupiny a opět se zabýval v úvodu představením jejich začátků a všech vydaných LP. Autor článku dále ke koncertu uváděl, že Sportovní hala vzhledem k prostoru nebyla úplně vhodně zvolená, neboť se dalo přepokládat, že hudbu si „možná nechtěně“ vyslechlo i velké množství lidí, kteří bydlí poblíž haly. Opět to svědčí o tom, že referující žurnalisté se zde ocitli tváří v tvář dosud nepoznané zkušenosti. V textu je oproti tomu opět zmíněna pořádanost posluchačů, kteří přišli na hudbu a nepřišli něco ničit nebo rozbíjet. Zjevná je i snaha vyrovnat se s vnějšími nonkonformními znaky fanouškovské subkultury: „Aj v Prahe diváci dokázali, že nepřišli rozbíjať a rúcať, ale na koncert – za hudbou, k čomu jednoznačne patria aj rozličné rekvizity a módné doplnky.“⁸⁸

V důsledně vedeném archivu na webových stránkách fanklubu Depeche Mode jsou k dispozici ještě další dva novinové články o události. První informoval o koncertu samotném, opět s popisem situace před samotným koncertem, včetně líčení situace v tehdejší Československu. Autor textu Milan Tesař ale pojednal především o triumfu Pragokonzertu, který koncert skupiny úspěšně zrealizoval.⁸⁹

⁸⁶ DIGITÁLNÍ ARCHIV ČASOPISŮ. [online]. [Vid. 1. 12. 2022]. Ústav pro českou literaturu AV ČR, Rudé právo, *Depeche Mode*, deník, s.5. Dostupné z <https://archiv.ucl.cas.cz/indes.php?path=RudePravo/1988/3/17/5.png>, ISSN 032-6569.

⁸⁷ ŠTANCEL, Ľubomír. *Černá revoluce 1988 – díl 5*, in *Slovenská Strela*, [online], 2005–2021, [vid. 26. 11. 2022], dostupné z <https://depeche.cz/images/revoluce/05/slides/p88-02.html>.

⁸⁸ BEKA, Pavol. *Všetko zrátané vo veľkých sumách*, in *Revue Populár* [online], *Černá revoluce 1988 – díl 5*, 2005–2021, [vid. 27. 11. 2022], dostupné z <https://depeche.cz/images/revoluce/05/slides/p88-04.html>.

⁸⁹ DEPECHE.cz, *Černá revoluce 1988 – díl 5*, [online], 2005–2021, [vid. 26. 11. 2022], dostupné z <https://depeche.cz/images/revoluce/08/slides/p88-05.html>.

5.1.5 Samizdatový časopis *Voknoviny*: obraz koncertu jako represe

Velmi obsáhlý a popisný článek o skupině Depeche Mode a jejich březnovém koncertu přinesl také samizdatový časopis *Voknoviny* v textu nazvaném „Něco mezi černou mší a divokou jízdou na lochnesce“.⁹⁰ Text byl psán z pozice přímého účastníka, který popisoval koncert jako svůj osobní zážitek. Zdůraznil na rozdíl od oficiálních médií i represivní rozměr celé akce. Situaci monitoroval již od 17. hodiny, tzn. samotný přílet členů kapely Depeche Mode, které vítali nadšení stylově černí „Depeš-fanatici“. Následně se všichni přesunuli k Parku kultury, kde se v té době konala Matějská pouť. Pohledem na přítomné kolem bylo jasné, že se tam bude konat ještě jiná akce než jen ta poutňová. Následně autor popisoval vzhled návštěvníků koncertů, kde upozornil na bundy z černé kůže, rozčepejřené hlavy i dámy v dlouhých černých pláštích, černých sukničkách a v černých punčochách, mnohdy s černými rtěnkami a černě nalakovanými nehty. Návštěvníky autor nazýval havraními depešáky se zdobenými tvářemi „new-paintingovými“ kresbami. Autor článku si také všiml, že aktuální dění sledovali „estébáci“ a monitorovali situaci kolem. Podle autora, očividně znalého situace na neoficiálních akcích, šlo o ten samý zásahový tým, který pravidelně monitoroval situace 8. prosince na Malé Straně při zádušních pochodech „za Lenona“. V půl šesté již Sportovní hala vypadala jako pevnost v obležení, kde uniformovaní policisté se psy bránili skleněné dveře Sportovní haly. U některých z dvanácti vchodů, kde se lidé tlačili více, byly použity obušky, psi štěkali a vyli. Kolem haly jezdil i hasičský vůz a byl připravený použít vodní dělo v případě, že by se situace zkomplikovala. Autor článku byl mezi ostatními netrpělivými fanoušky a stál u vchodu č. 15. U jednoho vchodu prasklo sklo ve dveřích, zřejmě pod náparem tlačících se fanoušků.⁹¹

V článku se čtenář dozvěděl též informaci o okolnostech, za jakých ke koncertu Depeche Mode vlastně došlo. Bylo to údajně na základě podnětů a dopisů od mladých lidí, kteří měli možnost navštívit různé koncerty zahraničních skupin v Budapešti a ve Varšavě. A nastínil i možnou zkorumpovanost vedení Pragokonzertu. Koncert skupiny Depeche Mode mohl být de facto předzvěstí demokratizace a perestrojky, uvádí autor. Připomněl také generaci, která své mládí prožila v době normalizace, a neváhal pro ni použít označení „kulturně zničená generace mladých lidí z let sedmdesátých.“⁹² Následně se autor vrátil k atmosféře koncertu, kdy poukazoval na dvojznačný název posledního alba skupiny DM, *Music For The Masses*, která se dá přeložit jako Hudba pro masy nebo též hudba pro mše. I v názvu tohoto článku byl užit výraz „černá mše“, avšak ne ve smyslu vyzývání temných sil či démonů, ale odkazující na styl

⁹⁰ BML, P. *Něco mezi černou mší a divokou jízdou na lochnesce*, *Voknoviny* č. 6, 1988, s. 1.

⁹¹ BML, P. Pozn. 88, s. 1.

⁹² BML, P. Pozn. 88, s. 1

odívání členů kapely a fanoušků samotných. Zmínil i jednu ze slavných písní *Black Celebration*, neboli černá oslava, kde v samotném textu se zpívalo⁹³ – „dnes večer bychom si mohli udělat černou oslavu, mohli bychom slavit fakt, že jsme se shledali spolu po dalším černém dni.“⁹⁴

Poté se pozastavil nad chováním speakera, který bezdůvodně provokoval publikum slogany typu „vzdejte se a nic se vám nestane“ nebo „buďme lidi, já vím, je to těžké, ale buďme lidmi.“⁹⁵ Přičemž podle autora textu publikum žádné výtržnosti nepáchalo. Následoval popis koncertu, už obdobný popisům v jiných periodikách. Článek také upozornil na fakt, že mezi nadšenými fanoušky byli i diváci, kteří své vstupenky dostali za vzornou práci ve svém zaměstnání. Jednalo se o pracovníky ministerstva vnitra. Následoval výčet skladeb, které na koncertě zazněly a popis podmanivého zpěvu a specifického tance frontmana kapely Davida Gahana. Fanouškům, kteří měli to štěstí a tuto show viděli na vlastní kůži, se koncert nesmazatelně vepsal do paměti. Stovkám policistů rozestavených po ulicích vedoucích od haly do města údajně nezbývalo než nechápavě pozorovat proudy „černých andělů“.⁹⁶ Opět je tedy zdůrazněno, že právě ona nechápavost, charakterizující reakci požadatelů i orgánů veřejného pořádku, byla charakteristickým rysem celé akce.

5.1.6 Lidové noviny

O koncertu skupiny Depeche Mode informovaly své čtenáře i *Lidové noviny* v dubnovém vydání roku 1988. Autor s podpisem R. ve svém článku popsal onen březnový den, fanoušky a příznivce skupiny nazval „hejny havranů“ díky kovově lesklým bundám z černé kůže. Mladí lidé byli černě oděni a dívky, které si malovali na tváře newpaintingové kresby s názvem kapely. Fanoušky autor v článku nazval postpunkovými depešáky, na které zbylo třináct tisíc vstupenek. Autor připomněl, že v Parku kultury a oddechu Julia Fučíka souběžně probíhala tradiční Matějská pouť. Následoval začátek show vysoce technologizované hudby s Daveovým typickým tanečním projevem. Některé písničky zpívali diváci se zpěvákem. V hale byly k vidění zapálené zapalovače a britské vlajky, které měli fanoušci namalované

⁹³ BML, P. *Něco mezi černou mší a divokou jízdou na lochnesce*, Voknoviny, č. 6, 1988, s. 2.

⁹⁴ BML, P. *Něco mezi černou mší a divokou jízdou na lochnesce*, Voknoviny, č. 6, 1988, s. 2.

⁹⁵ BML, P. Pozn. 109, s. 3–4.

⁹⁶ BML, P. Pozn. 109, s. 3–4.

na prostěradlech. Také v tomto článku autor upozornil na nezvyklé množství lidí věku staršího, než je mladý náctiletý, kteří si na první pohled tuto akci příliš neužívali.⁹⁷

5. 2 Shrnutí

Ve výše uvedených tiskových zprávách byly koncertu věnovány obsáhlé články, které čtenáře provázely situací již od odpoledních hodin. Popsána byla atmosféra kolem Sportovní haly, resp. kolem areálu Parku kultury a oddechu Julia Fučíka, ale i situace na letišti Praha–Ruzyně, kde se také nacházelo pár skalních fanoušků. V článcích se můžeme dočíst o situaci, ve které se pražská čtvrť Holešovice tento den nacházela. Městem procházely skupinky černě oděných mladých lidí, kteří už svým vystupováním a projevy dávali, někteří i hlasitěji, že jdou na svůj vysněný koncert. Podle situační zprávy, kterou uvádím ve své práci níže, byly z důvodu zachování bezpečnosti povolány jednotky Sboru národní bezpečnosti a psovodi se psy. Tito dohlíželi na pořádek před halou, byli však účastni i samotného koncertu. Jak popisovaly zprávy v tisku, drobné výtržnosti se staly před samotným koncertem v souvislosti s nezvládnutou organizací u vstupu, ve Sportovní hale však již vládla atmosféra klidného davu fanoušků, kteří si nepřáli nic jiného, než slyšet a vidět své idoly tzv. „na živo“.

⁹⁷ LIBRI PROHIBITI, *Depeche Mode v Praze* [online]. Lidové noviny. [vid. 28. 11. 2022]. Dostupné ze scriptum.cz/soubory/scriptum/lidove-noviny/lidove-noviny_1988_04_ocr.pdf, s. 19.

5.3 Reakce majoritní společnosti na fanoušky

Jaké tedy byly reakce na vzhled fanouška Depeche Mode majoritní společnosti? Měli všichni takto oblečení fanoušci problémy v práci a na školách? Na některé situace vzpomíná jedna z pamětníků takto: „Asi jak kde. Já vím, že potom. Třeba já jsem s tím neměl až tak moc problémy, protože jsem to nebral až tak extravagantně. Asi záleželo na tom, jak kdo kde dělal. Když byl někdo dělník, tak tam byla ta benevolence větší, horší to bylo na těch školách. Já jsem třeba normálně nastoupil do fabriky, a dělal jsem tam na takovém jakoby úřednickém oddělení, tak tam si mě asi po týdnu pozvali, a že bych tedy jako účes měl změnit, a to si myslím, že jsem neměl nijak moc extravagantní. Takže i do práce jsem přestal ty černé věci nosit. A to byl rok třeba těch 87, takže by se dalo říct, že to bylo celkem v tom uvolnění. Ale myslím, že jako úředníci to bylo jako, takový tvrdší, no.“⁹⁸

Petr Švihovec vzpomíná: „Ve školách, konkrétně třeba u mě, ale vím, že to bylo i u jiných, tvrdě po nás šli, ve smyslu stříhu vlasů, takže byli jsme samozřejmě vystříhaní, někteří obarvení, já byl třeba načerno, to bylo divné. Půlku učitelů si myslelo, že jsme homosexuálové, já jsem svým chováním jasně naznačoval, že nejsem, ale bylo to pro ně anomálie.“⁹⁹

Podle výše uvedených rozhovorů je jasné, že majoritní společnost, ale i nadřízení v podnicích nebo ve školách neměli příliš pochopení pro odlišný vzhled svých kolegů v práci nebo vlastních studentů na školách. Vzhledem k tomu, jak nám situaci nastínil Švihovec, je zřejmé, že se vedoucí pracovníci či ředitelé snažili upozornit na nevhodnost takové vizáže nebo stylu oblékání. V některých profesích odlišný vzhled příliš nevadil, ale určitě byly profese, ve kterých by takový styl byl příliš. V takovém zaměstnání musel mladý příznivec tohoto stylu od extravagance upustit, anebo odejít ze zaměstnání. V době, o které je řeč, byly i obarvené vlasy brány jako něco zcela nevhodného, nepřijatelného a pro většinovou společnost, jako znak homosexuality. Někteří měli vlasy silně nalakované, natupírované do vysokých patek místo ofiny. I v oblékání byli někteří výstřednější, různé nápisy na tričkách, či cvočky a kování, pak majoritní veřejnost mohlo skutečně plést. Takoví lidé jim připadali jako z jiného světa, dívali se na ně, jako by byli špinaví, neurvalí, se sklony k výtržnostem, násilí a nevhodnému chování vůbec. Zcela jistě se mezi příznivci tohoto stylu našli i provokatéři, drzí teenageři, kteří mohli pod vlivem alkoholu narušovat veřejný pořádek. Jak níže uvádím na základě informací ze zprávy StB, v několika zdokumentovaných případech se tak stalo i v souvislosti s pražským

⁹⁸ KUBÍK, Josef. *Rozhovor se Zdeňkem Vymlátilem vedl Josef Kubík dne 20. 1. 2018*, (Rozhovor v archivu Josefa Kubíka), s. 2.

⁹⁹ KUBÍK, Josef. *Rozhovor s Petrem Švihovcem vedl Josef Kubík dne 4. 11. 2017*, (Rozhovor v archivu Josefa Kubíka), s. 4.

koncertem. Ve většině případů se však domnívám, že šlo o dezinterpretaci gest, kterými fanoušci chtěli pouze vyjádřit svou příslušnost a oddanost hudební skupině.

5.3.1 Dokument Československé televize

V reportáži a dokumentu Československé televize „Mládež s otazníkem – Sondy“, který nebyl přímo věnován fanouškům skupiny Depeche Mode, byli ovšem i příznivci Depeche Mode označeni jako pankáči, kteří svým vzhledem, oblečením a účesy nezapadali do celospolečenského vnímání mladých. Okolo třicáté minuty vysílání štáb nahlédl do výše zmiňované vinárny Drancy, kde tancovala skupina mladých lidí na hudbu Depeche Mode, konkrétně na píseň Question Of Time. Moderátorka ovšem představila divákům záběry jako punkový klub s tančícími pankáči. Následovalo zachycení konfliktní situace jednoho z návštěvníků se štábem ČST, který byl, dle komentáře moderátorky, napaden a člen štábu zraněn. Natáčení bylo poté přerušeno.¹⁰⁰ Dle popisu této události panem Jirákem si po předchozí domluvené schůzce natočil reportáž Krátký film ČST a následně přišel již neohlášeně štáb ČST. Natačel všechny návštěvníky, a to i ty, kteří na záběrech být nechtěli. Došlo prý k záměrnému sestříhu událostí a uvedení nepřesných informací o násilí. Uvedl, že do kouta místnosti odletěl halogen osvětlovače. Vinárna Drancy byla nazvána punkovou diskotékou i přes to, že se tam tato hudba nikdy nehrála.¹⁰¹

V tomto dokumentu byly vedeny rozhovory s různými lidmi, kteří se odlišovali od majoritní společnosti. Především bylo zdůrazňováno, jak se chovali a zda měli sklony k agresivnímu chování. Jeden mladík byl oblečený celý v černém oblečení, avšak z rozhovoru s ním nebylo úplně jasné, ke kterému hudebnímu proudu se hlásil. V reportáži bylo osloveno několik občanů, kteří se ve svých odpovědích více méně shodli o nevhodnosti a nepřijatelnosti vystupování a chování některých výstředně oblečených lidí, zejména punkerů. Z jejich odpovědí bylo jasné, že s odlišným odíváním a účesy spojují automaticky i nepatřičné chování, holdování alkoholu a agresivní jednání. Záběry z uvedené reportáže tomuto stereotypu vycházely zjevně vstříc. V dokumentu byly vedeny rozhovory také se dvěma lékaři, kteří vysvětlili divákům snahu mladých lidí se odlišit. Oslovená psychologka byla toho názoru, že toto chování může pramenit nedostatečně důsledné výchovy.

¹⁰⁰ ČST, „Mládež s otazníkem – Sondy 10. 11. 1988“. [online]. [vid. 30. 11. 2022]. Dostupné z <https://www.ceskatelevize.cz/porady/896767-sondy/28843051591>.

¹⁰¹ GENERACE 28: *Depeche Mode*, [online]. [vid. 25. 11. 2022]. Dostupné z [Generace 28: Depeche Mode :: Dmstrangers \(webnode.cz\)](#) 2. ročník, 26. 3. 1991.

5.4 Fanziny

Fanziny jsou informační materiály, které mezi sebou fanoušci skupiny Depeche Mode začali šířit ve snaze poskytnout informační servis a zajímavosti, které souvisí se skupinou. Dalo by se říct, že v počátcích, tedy na samém sklonku 80. let to byly převážně informační bulletiny. Náročný proces, kterým tyto první materiály vznikaly, odpovídaly tvorbě samizdatových tiskovin. K této otázce se velmi podrobně rozpovídal v rozhovoru jeden z autorů materiálů, již výše citovaný Vymlátil: „To jsem vydával přímo já. Protože těch oficiálních informací moc nebylo, takže jsme si říkali, už v té době jsme přemýšleli, aby to hlavně bylo apolitický, v podstatě, když tam bude něco, tam už fungovala taková ta autocenzura, prostě nikoho neprovokovat. Jenom ty informace o té skupině texty, ke kterým jsme se dostali, ke kterým se zase někdo jiný nedostal, protože neměl ty desky, nebo ty zdroje. Texty, překlady textů, nějaký fotky, to bylo spíš, protože, to bylo spíš až později, protože třeba před tou revolucí, prostě nebyla možnost to rozložit, natisknout, rozdistribuovat, protože to zas muselo být oficiálně, někde jakoby to schválit, někdo to musel zaštitit, a takhle, v podstatě vydavatelství. Fanziny nebyly, nebo byly, ale to byl v podstatě už jako disent a underground. My jsme přemýšleli, jak to dělat a klasický způsob, že průklepákem na psacím stroji, já jsem s tím měl trošku zkušenosti, protože jsem hodně těch článků sbíral a překládal, takže v podstatě z těch zdrojů jsme vytvořili, to první číslo. Jednak byly ty průklepové papíry čili tam se udělalo nějakých pět kopií, které byly ještě jakoby čitelný. A pak jsem zjistil, že si mám koupit takzvaný ormig, který je vlastně foto cestou, s takovými válci, byla to taková fialová folie, kterou se psalo, a pak už, byl to v podstatě takový cyklostyl nebo něco takového. Já jsem zjistil, že to mají u mámy v práci, a tak jsem říkal, jestli by to takhle nešlo, že by nám natiskli třeba padesát těch, samozřejmě to bylo všechno evidovaný, ona díky těm svým známostem, tohle se nám povedlo, že druhý číslo, první číslo mělo čtyři A4 prostě sepnutý kancelářskou sponkou, a na tom ormigu se už dali do té fólie malovat nějaký grafiky nebo takhle. V podstatě jsme si vymysleli, jakože nějaký logo, název Mute Magazine, dělali jsme to nějakým písmem, bylo to už jako by zajímavější, a to jsme prostě začali rozšiřovat mezi ty lidi, který jsme znali, myslím, že tam nebyl ani kontakt na tom prvním čísle, teď si fakt jako nejsem jistej. A oni to začali, zas měli nějaký svoje možnosti, oni zas měli nějaký svoje možnosti, tak to začali A oni to začali, zas měli nějaký svoje možnosti, oni zas měli nějaký svoje možnosti, tak to začali rozmnožovat mezi lidi ostatní. My jsme jim poslali třeba ty nejlepší kopie, a oni se to snažili nějak šířit dál. Pak jsem objevil nějaký nový fólie, který byly jakoby kvalitnější, a zas to dalo tisknout v tom kopírovací středisku, a myslím, že

třetí číslo jsem získal nějak kontakty ve fabrice, v podstatě u sekretářky jednoho toho náměstka, tam už měli klasický xerox. Tam už se daly dělat nějaký černobílý fotky, takže já jsem na to udělal matrice, už to byla třeba A5, už tam byly černobílý fotky, různě přefocené, já jsem to dělal na A4, oni to potom zmenšovali na A5. Už to bylo, že ten fanzin měl 20 stránek, přispívali tam různý lidi, a už to mělo dvě stě výtisků. Nechtěli jsme to jakoby prodávat, aby na nás nepřišel někdo, kdo to udá, nebo takhle, nějaký nepřihlášený výdělek nebo takhle a udělali jsme to v podstatě tak, že ti lidé nám pouze posílali obálky, papíry, poštovní známky. Já už jsem si udělal P.O. Box na poště, tam už nebylo jméno, bylo tam třeba P.O. Box 12, tam jsem si to chodil vybírat. Přesto se dalo i posílat, když měl člověk P.O.Box tak dalo se to posílat hromadně. Takže jsem tam odevzdal 50 těch obálek s těma fanzinama. Pořád jsme se zlepšovali.“¹⁰²

Také Petr Švihovec hovořil o problémech, s jakými se potýkali při rozšiřování informací o různých setkáních mezi fanoušky. Podstatným efektem zážitku z pražského koncertu totiž bylo široce sdílené zjištění, že opravdových fanoušků je větší množství, než si jednotliví příznivci dosud uvědomovali. S tím se vynořily i pokusy vymyslet systém, jakým se mohou propojovat a scházet, ale také jakým způsobem rozšířit informace a povědomí o konaných akcích.

Švihovec k tomu uvádí: „V první řadě je třeba říct, že ten první koncert byl důležitý i v tom, že ty lidi se objevili. Objevili se ve smyslu, že zjistili, že tady jsou ty lidi. A když ty lidi tady jsou, a potkají se v tom jednom městě, nebo zjistili, že v tom městě nejsou dva, tři, ale že jich tam je třicet, čtyřicet, normálně na ulici se tenkrát ty lidi nepoznali, potkat černě oděného člověka, nebo slečnu, chlapíka, byl problém. A najednou ty lidi zjistili, že v tom městě jsou, začali se scházet u něj, u ní, nebo šli spolu na lavičku do parku, kde z kafeťáku pouštěli hudbu nebo plánovali kam pojedou, protože ve vedlejším městě je jich víc a konají se tam diskotéky. (...) „Komunikace nebyla o tom, že by zvedli mobilní telefon, nebo by si napsali email. Tenkrát byly jenom pevný telefony, a to je ještě neměli všichni. Ale tenkrát fantasticky fungovala pošta a dopis stál jednu korunu. Takže jsme si všichni mezi sebou psali, ty dopisy některý mám možná ještě tady schovaný. A byly chvíle, kdy jsem celou neděli psal dopisy, ty jsem rozeslal v pondělí, a v pátek mi přišly odpovědi. Takhle jsme se prostě domlouvali, jinak to nešlo. Nebyla jinak šance se domluvit. Ale bylo to zajímavý, že to všechno fungovalo.“¹⁰³

¹⁰² KUBÍK, Josef. *Rozhovor se Zdeňkem Vymlátilem vedl Josef Kubík dne 20. 1. 2018*, (Rozhovor v archivu Josefa Kubíka), s. 4.

¹⁰³ KUBÍK, Josef. *Rozhovor s Petrem Švihovcem vedl Josef Kubík dne 5. 3. 2018*, (Rozhovor v archivu Josefa Kubíka), s. 2.

Dalším úkolem bylo, jak dostat informace o nových plánech na společné akce a hudbě mezi své nové známé co nejrychlejším způsobem a ve větším objemu.

I to byl celkem složitý úkol, na který pan Švihovec vzpomíná: „To znamenalo, kdo měl doma psací stroj, tak to prostě ťukal, a když se tam udělal překlep, tak se muselo, ne začít znova, ale dát nějak dohromady. No a takhle se udělaly tři průklepy, přejelo se to třikrát, takže bylo devět kopií, a těch devět kopií, po těch devíti kopiích, si to ještě vzaly kamarádky nebo kamarádi, kteří to doma ještě jednou projeli psacím strojem, a pak se to rozeslalo, takže do města X šla jedna kopie, tam si to ty lidi mezi sebou zase rozdělili. Takže to bylo takový pokoutný ve smyslu, já jsem tenkrát říkal, že jsme jak chartisti, že to roznášíme, rozesíláme po jednom dílu, a lidi si to tam dávají dohromady. Protože cyklostyl byl jenom ve firmách, my byli mláďata k cyklostylu jsme se dostali minimálně, nebo ke kopírkám, který byly tenkrát hlídané veřejnou mocí, čistě jenom přes rodiče.“¹⁰⁴

Absence v dnešní době zcela běžné reprodukční techniky byla v té době dalším problémem na cestě za rozšířením informací: „No tak jako, kopírky jsou dneska naprostou samozřejmostí všude, ale tenkrát kopírka, to bylo všechno dovezené ze zahraničí za devizy, a měly to velké firmy, jenom, že jo, a hlídalo se to z toho důvodu, protože to byl stroj, na kterém se daly tisknout věci proti republice nebo závadný věci, velice rychle, takže vlastně ty kopírky byly hlídaný, evidoval se počet papírů, počet kopií, který se udělal. Představa, že tam někdo přišel, nějaká maminka a řekla udělejte mi 30 kopií a dala tam 30, a ono jich vyjelo 30 kopií časopisů je naprosto zcestná. Prostě tak to nefungovalo. Dalo se tam x papírů, ty lidi se tam podepisovali, kolik udělali kopií a na konci, když papír došel, tak tam muselo být tolik kopií, kolik se dalo papírů, jinak se začalo vyšetřovat, kde ty papíry jsou.“¹⁰⁵

Oba výše citovaní narátoři shodně uvádějí nemalé problémy se šířením písemných materiálů, v dnešní době pro mnohé z mladých lidí zcela nepředstavitelné. I přes výše uvedené problémy byli však citovaní jednotlivci pro tuto věc zcela zapálení a s případnými postihy a zákazy si hlavu příliš nedělali. Důležitá pro ně byla jen ta práce pro ostatní fanoušky. Naprostá oddanost pro tuto vznikající a rozšiřující se subkulturu je zřetelná hlavně u Švihovce, který se také později stal hlavním organizátorem nově vzniklého fanclubu fanoušků Depeche Mode. Podle vyjádření všech ostatních narátorů se právě pražský koncert stal impulsem k nárůstu fanouškovské základny a rozšiřování této subkultury. Rozhodně však – a v tom spočívá klíčový rozdíl oproti subkultuře politicky angažovaného punku - nebylo úmyslem žádného organizátora a tvůrce těchto fanzinů, aby tyto byly spojovány s nějakým politickým názorem, anebo se nesly se

¹⁰⁴ KUBÍK, Josef. Pozn. 100, s. 2.

¹⁰⁵ KUBÍK, Josef. Pozn. 100, s. 2.

v duchu politických prohlášení. Z rozhovorů jasně vyplývá, že tyto materiály zcela jistě sloužily jenom a pouze jako informace fanouškům a posluchačům hudby britské skupiny. Měly zprostředkovat fanouškům ve veřejném prostoru nepřístupná data a informace o chystaných akcích, nabídku a poptávku po nahrávkách, ale i přístup k přeloženým článkům ze zahraničních časopisů a přeloženým textům písniček kapely, dále plakátům a fotografiím členů britské skupiny. Samotná hudba však nebyla vnímána jako impuls k sociální revoltě, jako tomu bylo v případě punku.

V příloze mé bakalářské práce je k dispozici vůbec první leták od nově založeného Karlovarského fanklubu (FKDM), který, jak sami autoři uvedli, byl pokusem o nový časopis s informacemi pro fanoušky DM. V letáku bylo přesně popsáno, že budoucí časopis Fanzin se týkal výhradně hudby kapely a jednotlivých členů. Zároveň však čtenáře upozornil, že časopis nebude vycházet periodicky a nebude prodejný. To znamená, že byl určen pouze pro členy klubu. Tento letáček také vyzýval budoucí členy klubu, aby neváhali sami přispívat.

Další přílohou mé bakalářské práce je samotné první vydání fanzinu s názvem „Zpravodaj Fan Klubu Depeche Mode“. Tento fanzin byl více propracovaný, čtenář se dozvěděl novinky o hudební produkci kapely, detaily o dalších setkáních a byla zde i nabídka prodeje a nákupu různých předmětů, které se týkaly skupiny.

Velký rozmach tvorby fanzinů nastal až v době po roce 1989, resp. 1990¹⁰⁶. Centrální fanklub byl v Praze a po celém území začala fungovat celá síť menších fanklubů. Téměř v každém okresním městě byli nadšení fanoušci, kteří zakládali místní fankluby, ty se nazývaly zkratkou L.O.M. (Landscape Of Moon). Tyto místní fankluby pořádaly samostatné srazy, na které ovšem zvaly fanoušky z celé republiky. Nejznámější srazy se tak konaly přímo v Praze, ale také v Písku, Ostravě, Olomouci, Liberci a v Teplicích. Data konání jednotlivých setkání se mezi všechny rozšiřovala právě pomocí fanzinů. Tato doba již není předmětem mého bádání.

¹⁰⁶ HROCH, Miloš. *Křičím „to jsem já“: Příběhy českého fanzinu od 80. let po současnost/ Stories of the Czech fanzine from the 80's till now*. Praha: PageFive, . 2017, ISBN 978-80-270-2942-6, 227s.

6 Reakce složek represivního aparátu na dění spojené s koncertem Depeche Mode

6.1 Archiv bezpečnostních složek

Vzhledem k tomu, jak byla bezpečnostními složkami státu vnímána mládež, která se snažila odlišit vzhledem, oblečením a účesy od většinové společnosti, bylo potřeba pro potřeby mé práce zmapovat situaci o jejich případném sledování a psaných hlášení. Jak vyplývá ze zmínek citovaných výše, fanoušci a příznivci skupiny Depeche Mode byli pro státní bezpečnost neznámou a těžko zařaditelnou skupinou. V mnoha případech byli srovnáváni či ztotožňováni s příznivci hnutí punk a označováni za tzv. volnou mládež. Totéž vyplývá z níže citovaných zpráv. Prostudovala a přečetla jsem v Archivu bezpečnostních složek materiály ve fondu Správy kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli, X. správa (AKR 36). Po prohlédnutí jednotlivých spisů jsem postupně dohledávala následující záznamy.

V první nalezené zprávě, kterou sepsal náčelník správy StB v Českých Budějovicích, ro příjemce X. správa, s razítkem přijetí dne 11. 3. 1988 na Ministerstvo vnitra, jako hlášení denní informace: „Díky vnějším signálům zájmu volné a učňovské mládeže o účast na koncertě britské hudební skupiny Depeche Mode, s očekáváním možných výtržností, byla na tuto věc zaměřena agenturní a důvěrnická síť. Dle tohoto denního hlášení se sledování učni vyjádřili, že by se mohlo opakovat „proč 2“.¹⁰⁷ Naráží zde patrně na film „Proč“ spisovatele a publicisty Radka Johna a režiséra Karla Smyczka z roku 1987, který byl inspirovaný skutečnými událostmi, kdy mladiství fotbaloví fanoušci zničili vlakovou soupravu při cestě na fotbalové utkání.¹⁰⁸

Ve zprávě „Vyhodnocení bezpečnostní situace po linii 3. odboru X. S-SNB za II. čtvrtletí 1988 v jednotlivých krajích ČSSR, která byla vydána 25. 7. 1988 jsou zaznamenány zprávy jednotlivých S StB k problematice mládeže, sportu a zahraničních studentů. Je rozdělena podle příslušných krajů. Je zde uvedeno i několik šetření, která byla v daném období monitorována a řešena“.¹⁰⁹

¹⁰⁷ Archiv bezpečnostních složek. Praha, AKR 36, i.j. 992 (*Denní informace ze S StB České Budějovice (leden–prosinec 1988)*), zpráva č. j.os 005/20/ov-88s. 28.

¹⁰⁸ FILMOVÝ PŘEHLED, *Proč?*. [online]. [vid. 28. 11. 2022]. Dostupné z <https://www.filmovyprehled.cz/cs/film/397558/proc>.

¹⁰⁹ Archiv bezpečnostních složek. Praha, AKR 36, i.j. 1049 (*Vyhodnocení bezpečnostní situace po linii 3. odboru X. S StB za II. čtvrtletí 1988 v jednotlivých krajích ČSSR*).

Pracovníky StB Hradec Králové byla zaznamenána tato zpráva:

„V měsíci květnu bylo v součinnosti s orgány VB provedeno preventivně rozkladné opatření k nepovolenému srazu mládeže, příznivců skupiny Depeche Mode. Srazu se zúčastnilo 31 osob. V souvislosti s provedeným opatřením byla zpracována informace pro odbor školství vč. KNV.“¹¹⁰

Stejná zpráva pak popisuje další řešenou událost.: „Jako vůdčí osobnost skupiny mladých lidí – vyznavačů hudebního směru Depeche Mode – působí pan Vít Tomančík z Nového Jičína, který na veřejnosti vystupuje velmi arogantně, skupina má snahu omezovat osobní svobodu starších osob, vyvolávají potyčky a rvačky, při kterých používají řetězy, vyvolávají výtržnictví apod.“¹¹¹

Další zprávou ve spisech je záznam denního hlášení ze dne 25. 8. 1988: „Byli zajištěni dva mladiství, Aleš Huvnal. a Jan Víf., kteří dne 16. 8. 1988 vyhotovili nápis propagující západní hudební skupiny a zejména Depeche Mode. Tito mladiství se v jeho stylu (míněno stylu Depeche Mode)¹¹² také tak oblékají a chovají. Vzhledem k tomu, že byli zadrženi a předvedeni kvůli protisocialistickému nápisu v Trutnově, který se vztahoval k 21. 8. 1968, a tento nevytvořili, věc byla řešena na OOV B Trutnov jako přestupek dle § 19 zákona č. 60/61 Sb. Po skutečných pachatelích protisocialistických nápisů bylo dále pátráno.“¹¹³

V prostudovaných zprávách je uvedena i problematika tzv. volné mládeže, kteří se scházejí na různých místech a chovají se mnohdy nevhodným způsobem. Poslouchají hlasitou hudbu a popíjení alkohol.

„Například v rámci celostátní akce ODPAD se podařilo výrazně utlumit činnost skupin mládeže inklinující k hnutí punk. Z provedeného rozboru operativní situace vyplývá, že počet přívrženců punk výrazně poklesl. Současně se však zvyšuje mezi mladou generací inklinace k západním úpadkovým hudebním směrům a nekritickým obdivem k západnímu způsobu života.“¹¹⁴ Na základě jejich negativního jednání byla informováno nejenom vedení škol a zaměstnavatelé, ale zároveň organizace SSM a také sociální kurátor Národního výboru. Z uvedeného vyplývá, jak byly vyřešeny takové přestupky mládeže. Je zjevné, že mezi příznivce hnutí punk orgány veřejného pořádku počítaly i subkulturu depešáků a nebyli schopni je vzájemně rozlišit. Celá akce ODPAD už svým krycím názvem výmluvně svědčí o postoji,

¹¹⁰ ABS, Praha, Pozn. 127, s.7.

¹¹¹ ABS, Praha, Pozn. 127, s. 22.

¹¹² Poznámka autorky BP

¹¹³ Archiv bezpečnostních složek, Praha, AKR 36 i.j. 996 (*Denní informace ze S StB Hradec Králové leden–prosinec 1988*), s. 72.

¹¹⁴ ABS, Praha, AKR 36, i.j. 1049 *Vyhodnocení bezpečnostní situace po linii 3. odboru X. S-SNB za 1. čtvrtletí 1988 v jednotlivých krajích ČSSR*, v (Státobezpečnostní situace v problematikách 3. odboru v jednotlivých krajích za rok 1988–1. – 2. čtvrtletí).

kteřý k huďebnř subkulturám zaujřmal represivnř aparát. Průběh a dopady celostátnř akce vřak nejsou hlavnřm cílem této práce, a proto je zde pomřřm s vřdomřm, že vřc by si zaslouřila dalřř vřzkum. Zářoveň je vřak zjevnré, že kroky uplatňovaně vůči mláďeži poslouchajřící tzv. západnř/protisocialistickou hudbu byly chápány jako součást tzv. boje s vnitřnřm nepřřtelem. Velkou prioritou pro všechny složky bezpečnostnřho aparátu ČSSR byl právě boj proti vnitřnřmu nepřřteli, kterř měl ochrřit mláďež na všech úrovnřch, a to i od negativnřch vlivů „protisocialistické kultury“. Dle prostudovanřch zpráv byla mláďež nejvřce náchylná k různřm závadnřm jednánřm, ať již se jednalo o poslech z hlediska sledovacřch orgánů o oblubu poslechu hudby „závadnřch“ huďebnřch skupin či jinak v majoritnř společnosti běžně tolerovaně holdovanř alkohol. Bezpečnostnř složky se proto ve svřch preventivnřch programech zaměřovaly již na základnř a střednř školy, ale také na učňovské školy a školy vysoké. V přřpadě zjiřtěnrho tzv. „závadnřho chování“ bylo přřkročeno k preventivnřm vřchovnřm opatřenřm. Pro státnř bezpečnost byl pořádek a odstraňovanř negativnřch jevů ve společnosti nejvřřř prioritou, neboť jen tak mohlo dle v prostudovanřch zpráv bezpečnostnřch složek dojřt k „naplněnr podmřnek při plněnr úkolů přestavby.“¹¹⁵

Obsáhlá zpráva nazvaná Základnř zaměřenř sluřebnř činnosti SNB, PS a vojsk MV na rok 1988. V nř byl vytyčen hlavnř cíl činnosti bezpečnostnřho aparátu v roce 1988. Ta se měla odehrávat „v souladu s rozpracovánřm závěrů XVII. sjezdu KSČ na podmřnky SNB, PS a vojsk MV“. Jejřm cílem bylo „přřpsět zvyřšenřm efektivnosti a kvality práce k vytvářenř přřznivřch podmřnek pro neruřeně plněnr úkolů rozvřjejřcí se přestavby společenského a hospodářského mechanismu v ČSSR.“¹¹⁶ Těchto cílů mělo být dosaženo právě „za předpokladu zvyřšenř boje bezpečnostnřch orgánů s vnějšřm a vnitřnřm protivnřkem.“ Bylo třeba „zvyřřit účinnost opatřenř v boji s kriminálnř trestnou činností a při potlačovanř a odstraňovanř negativnřch jevů ve společnosti.“ I v roce 1988 se tedy předpokládalo jako nutné „vyžadovat vřřřř efektivitu řřdicř, rozborově, plánovacř, kontrolnř a organizačnř práce na všech úrovnřch bezpečnostnř struktury.“ I kdyř v rámci přestavby mělo dojřt k „omezovanř administrativně byrokratickřch způsobů“, zාරoveň měl být „systematicky posilovanř přřmř vřkon bezpečnostnř sluřby“ s cílem „„upevňovat a ochraňovat zájmy socialistické společnosti.“¹¹⁷ Na straně 3 pod bodem e) byla zdřrazněna „součinnost kontrarozvřdnřch útvarů a rozvřdky ke zabezpečenřm systematické a

¹¹⁵ ABS, Praha, AKR 36, i.j. 1049 *Vyhodnocenř bezpečnostnř situace po linii 3. odboru X. S-SNB za 1. čtvrtletř 1988 v jednotlivřch krajřch ČSSR*, v (Státobezpečnostnř situace v problematikách 3. odboru v jednotlivřch krajřch za rok 1988–1. – 2. čtvrtletř).

¹¹⁶ ABS, Praha, AKR 36, i.j. 711 *Základnř zaměřenř sluřebnř činnosti SNB, PS a vojsk MV na rok 1988*, Praha, inv. j. 711 (Plán činnosti X. správy SNB na rok 1988) s. 1–16.

¹¹⁷ ABS, pozn.114, s. 1–2.

efektivní využívání vyjíždějící agentury, aby bylo možno úspěšně pronikat do vytipovaných objektů protivníka.¹¹⁸ Z prostudovaných zpráv vyplývá, že úspěšně pronikat mezi protivníky skutečně znamenalo nasazených tajných pracovníků.

Na straně 5 v bodě 2 c) zpráva zmiňuje „na úseku boje proti vnitřnímu protivníkovi“ nutnost „provést rozbor účinnosti bezpečnostní práce při omezování spojení vnitřního protivníka s protispolečenskými živly“ a „navrhnout i realizovat opatření k zamezení pokusů o sjednocování a koordinaci jejich nepřátelského působení s termínem do 30. června 1988.“¹¹⁹ Jak ze zprávy dále plyne, k dosažení uvedených cílů se počítalo s nasazením „agenturní sítě při kontrarozvědné ochraně mládeže.“ Sít' spolupracovníků StB tedy měla mezi mládeží „včas a efektivně odhalovat činnost a záměry organizátorů nepřátelské činnosti“ s předpokládaným termínem dokončení akce do 30. listopadu 1988.¹²⁰ Součinnost „složek StB a VB při ochraně čs. ekonomiky a mládeže“¹²¹ tak kontrastovala s vědomím ekonomické výhodnosti investic do produktů, které přinášely do rozpočtu potřebný objem nedostatkových „deviz“. K nim paradoxně náležel i příjem z vydání licencovaných „západních“ produktů populární kultury, k nimž bezesporu náleželo i vydání LP desky Depeche Mode – *Music for the Masses* ve vydavatelství Supraphon.

.

¹¹⁸ ABS, pozn. 114, s.3.

¹¹⁹ ABS, pozn. 114, s. 7.

¹²⁰ ABS, Pozn. 114, s. 12.

¹²¹ ABS, Pozn. 114, s. 12

6.2. Odraz bezpečnostních opatření před koncertem Depeche Mode ve svodkách dozorčího útvaru SNB

V protokolu uloženém ve fondu MV ČSSR ve svodkách dozorčího útvaru SNB. se můžeme dočíst o záznamech incidentů, které byly zaznamenány v den koncertu, tzn. dne 11. 3. 1988.

V tomto protokolu: „Je uvedeno, že dne 11. 3. 1988 ve 20.00 hod. vystupovala anglická hudební skupina „Depeche Mode“ v Parku kultury a oddechu J. Fučíka“.¹²²

Ve zprávě je uvedeno: „Na bezpečnostní opatření k udržení klidu a veřejného pořádku bylo nasazeno 232 příslušníků VB a StB, 5 videorekordérů s obsluhou, 4 fotografové, 1 pyrotechnik a dále 6 psodů se psy. Vzhledem k tomu, že již v odpoledních hodinách se do Prahy sjížděla mládež, příznivci punk rocku, vlaky a autobusy z celé republiky a počaly se shlukovat skupinky, bylo bezpečnostní opatření posíleno o dalších 190 příslušníků SNB (VB i StB), 50 příslušníků PP. VB, MV, MČR (opět vše psáno malými písmeny), 10 příslušníků správy vojsk MV – odboru zvláštního určení a 5 psodů se psy.“¹²³

Zpráva dále uvádí „Již kolem 14. hodiny bylo na OS SNB Praha 7 předvedeno 15 mladých osob (učňů ze Spišské nové Vsi), příznivců punk rocku, proto, že byli nevhodně oblečeni, pomalováni v obličeji a tropili v obvodu Prahy 7 drobné výtržnosti. Z tohoto důvodu byl zvýšen výkon pořádkové a kriminální služby, zejména ve středu Prahy, na 5 velkých nádražích (tato jsou ve zprávě jmenována – hlavní nádraží, Praha – střed, Libeň, Holešovice a Florenc), dále pak ve středu Prahy, v obvodu Prahy 7 a zejména PKOJF. Rovněž byla zvýšena opatření provedena na letišti Praha – Ruzyně, kam tato skupina přiletěla v 17:20h. Již v 17:00 h již před pokladnou PKOJF stálo několik set mladých lidí a čekalo na doprodej zbylých vstupenek. Kolem 18:00 h bylo v prostoru před vchody do PKOJF vyvedeno několik osob, které jevíly známky požití alkoholu, v 18:30 h, byl zadržen Jan Grubner, nar. 27. 7. 196, bytem Nové Hrady, okr. České Budějovice, který vyzýval diváky k násilnému vniknutí do sportovní haly. Byl umístěn na záchytnou stanici pro alkoholiky a po vystřízlivění mu bude vzneseno obvinění pro tr. Čin výtržnictví“.¹²⁴

Skutečných incidentů však bylo minimum, byly však zcela banálního rázu. Pod pořadovým číslem 498 je v 18.00 hod. proveden zápis, kde byl předveden mladistvý z Českých Budějovic

¹²² ABS, Praha. *zápisy ve fondu OS SNB Praha 7 v Protokole událostí MO-VB Letná* (přír. 3242-3251/99, bal. 201)* z 11. 3. 1988.

¹²³ ABS, Praha. *zápis ve fondu MV ČSR v tzv. svodkách dozorčího útvaru HS-VB Praha, v situační zprávě č. 42 za operační den 12. 3. 1988* (přír. 2632-2653/95, bal. 43).*

¹²⁴ Archiv bezpečnostních složek Praha, *zápis ve fondu MV ČSR v tzv. svodkách dozorčího útvaru HS-VB Praha, v situační zprávě č. 42 za operační den 12. 3. 1988* (přír. 2632-2653/95, bal. 43).*

pro přečin výtržnictví pod vlivem alkoholu. Mladistvý byl ztotožněn a odvezen na záchytnou stanici pro alkoholiky.

Nejzávažnější incident je veden pod pořadovým číslem 499: „V 19.00 hod. byla zaznamenána událost rozbití skla dveří ve Sportovní hale v Parku kultury a oddechu Julia Fučíka. V této události byl předveden mladistvý, který měl nabádat ostatní k vyniknutí do haly před oficiálním otevřením dveří. Byla zjištěna jeho totožnost a sepsán úřední záznam.“¹²⁵

I tuto událost je možno připsat spíše na účet nezvládnuté organizace celé akce ze strany pořadatelů. Z kriminálního hlediska je nakonec nejzávažnější případ hospodářské kriminality. Pod pořadovým číslem 500, opět k času 19.00 hod., byl proveden zápis: „Mladistvý, který před PKOJF zakoupil falešné vstupenky na koncert skupiny Depeche Mode.

Následně je pod pořadovým číslem 501 v 19.30 hod další informace: „Záznam o mladíkovi, který se snažil prodávat falešné vstupenky. Mladík byl ztotožněn a byl s ním sepsán úřední záznam.“¹²⁶

Pokus o nezákonné obohacování falšováním vstupenek se tak jeví jako nejzávažnější přečin v celém kontextu legendárního koncertu. Citované ohlasy návštěvnicky i ekonomicky úspěšné akce v oficiálním tisku svědčí o zjevném paradoxu naprosto odlišného chápání celého fenoménu obliby západní populární hudby z hlediska pořadatelů, veřejnosti a složek bezpečnostního aparátu ČSSR.

Z citovaných zpráv bezpečnostních složek proto patrné, že situací kolem koncertů i mimo něj se bezpečnostní složky zabývaly a vzniklé situace řešily. Nutno podotknout, že se tyto situace nestávaly každý den. Ukázalo se však v praxi, že fanoušci „protisocialistické hudby“ nejsou agresivní ze své podstaty nebo přesvědčení. Nijak je k tomu v daném případě nenabádala ani muzika sama, neboť texty Depeche Mode nejsou nijak radikální ve smyslu propagace politických názorů. Před koncertem nebo během sice došlo k pár přestupkům, které byly řešeny na místě. Z předložených zpráv také nevyplývá, že by bylo přikročeno k použití onoho hasičského auta, o kterém se zmiňují narátoři a autoři novinových článků.

Na základě mé oficiální žádosti o lustracích v Archivu státní bezpečnosti, nebyly na mnou dotázané osoby – fanoušky britské skupiny Depeche Mode, vedeny spisy státní bezpečnosti, což potvrdily i záznamy ze spisů StB.

¹²⁵ ASB, Praha. *záznamy ve fondu OS SNB Praha 7 v Protokole událostí MO-VB Letná* (přír. 3242-3251/99, bal. 201)* z 11. 3. 1988.

¹²⁶ ABS, Praha. *záznamy ve fondu OS SNB Praha 7 v Protokole událostí MO-VB Letná* (přír. 3242-3251/99, bal. 201)* z 11. 3. 1988.

I rozpory zachycené v této práci jsou tedy dle mého názoru dokladem stavu společnosti, v níž se očekávání veřejnosti definitivně rozcházel s očekáváním a představami bezpečnostního aparátu o dalším „budování socialistické společnosti.“

7 Závěr

Bakalářská práce se zaměřila na reakce dobového tisku, majoritní společnosti a orgánů SNB na v té době nově vznikající popkulturní fenomén, tzn. fanoušky britské hudební skupiny Depeche Mode. V březnu se uskutečnil na území Československé socialistické republiky první koncert této hudební skupiny ze západní Evropy. Mnoho lidí při tomto napadla otázka, jak je to vůbec možné a kdo něco takového mohl dovolit. Tyto otázky se snažilo zodpovědět mnoho autorů článků o Depeche Mode. Podnětem měli být především mladí lidé píšící dopisy s žádostmi o zahraniční produkci, skutečným impulsem k uspořádání koncertu však byla paradoxně improvizace a nutnost „zaplnit program“ pořadající agentury Pragokonzert po zrušení vystoupení u Chrise Normana. Pořadatel koncertu touto improvizací překvapil všechny zainteresované strany. Fanoušci, zcela ohromeni touto volbou, si nepřáli nic víc než jen vidět své idoly na živo. Komu se tento sen splnil a byl přítomen ve Sportovní hale, vzpomíná na tuto událost do dnešních dní. Mnoho takových fanoušků o tom dodnes vypráví svým dětem a přátelům. Ve výroční den si pak připomínají znovu a znovu atmosféru tohoto „nečekaného“ zážitku. Sdílí své emoce na sociálních sítích.

V bakalářské práci jsou citovány pohledy řady narátorů. Je jisté, že od jednotlivců, kteří se více méně náhodou seznamovali s produkcí britské skupiny, se v polovině osmdesátých let začíná skupina fanoušků rozrůstat. Po onom památném koncertě se z fanoušků stává nově vznikající subkultura. Tato v měsících do revoluce 1989 naplnila všechny znaky subkulturního prostředí, ale brzy nato se stala součástí popkulturního mainstreamu, k čemuž ji předurčovala i v podstatě individualistická, politicky nekonfliktní povaha hudební produkce Depeche Mode.

Před koncertem to byli však jednotliví mladiství, kteří se potkávali na ulici, v zaměstnání, ve vinárně, v kavárně nebo ve škole. Každé takové setkání bylo pro ně vítanou příležitostí na rozšíření sociálních kontaktů. Sociální sítě v uvedené době nebyly k dispozici, proto osobní kontakt nebo dopisy a ve výjimečných případech kontakt telefonní, byly jedinou příležitostí k získání nových materiálů, informací nebo překopírované hudby. Narátoři však na toto období vzpomínají v dobrém, provází je pocit nostalgie a vyznání, že to byla vlastně nádherná a velmi intenzivní doba. Vše bylo nové, neotřelé a neznámé. Setkání se stejně smýšlející osobou, se kterou nás pojí poslech stejné hudby, bylo pro mnohé výjimečné.

Na druhé straně si všichni fanoušci velmi dobře uvědomovali, že se stávali terčem a předmětem zkoumání, sledování a někdy dost přehnaného zájmu. Ze strany majoritní společnosti i orgánů státní bezpečnosti byl tímto zájmem především strach z jejich vizáže, v některých případech i odpor. V každém výstředně oblečeném mladistvém předem viděli mnozí konformní občané

potenciálně agresivní, násilnickou bytost, která se dokázala jen opít, rvát se a něco rozbít. Černá barva v očích společnosti nevěstila nic dobrého, nakonec proč by se měl člověk oblékat do černé, když nejde na pohřeb. Mladí muži, kteří měli obarvené vlasy na černo, mohli být např. v očích vyučujících „narušení homosexuálové“. Černá nebo červená rtěnka na ústech, světlý make-up na tváři mladých dívek a černé nehty zase vzbuzovaly dojem „voskových figurín“ či lehkých žen. Pro většinovou společnost jsou tyto na první pohled viditelné projevy jasným signálem, že není něco v pořádku. Když se k tomu přidá kožená bunda a těžké kované boty, je na světě mladý opilý hrubián, kterému bylo lépe se vyhnout. Všichni odlišně vypadající mladí lidé pak vlastně spadali do kategorie pankáčů. Tyto předsudky byly na majoritní společnosti zřetelně vidět, jak již bylo uvedeno v dokumentu ČST. Většinová společnost na dotazy reportérky odpovídala, že se jim odlišné vystupování nelíbí, protože je to divné a špatné.

Domnívám se, že mladiství mají ovšem svůj názor a toto se týká prakticky všech mladých lidí. V případě pubertáků se jedná o vyrovnání se s hormonálními změnami v těle v období puberty. Je to obecně uznávané období vzdoru. Nejinak tomu bylo u mladistvých v šedesátých, sedmdesátých a v osmdesátých letech. Z vyprávění narátorů však vyplývá, že se snažili nikoho neprovokovat a jen si užívat svou muziku.

Časopisy a denní tisk, které jsou citovány výše, popisovaly koncert skupiny Depeche Mode povětšinou věcně. V článcích se opakovaly základní informace o skupině, jejich členech a jejich produkci. Počátky jejich hudební tvorby a pronikání skupiny mimo hranice Velké Británie. Texty článku se zmiňovaly o hudebních kvalitách, neboť se jedná o odlišné ztvárnění muziky, než je tomu u jiných skupin. Jak již bylo výše uvedeno, hudba byla a je počítačově samplovaná a bubeník na pódiu nestojí. Některým hudebním kritikům přišla hudba chladná. Zpěv frontmana kapely pak nepřesvědčivý. I přesto všechno si skupina své publikum našla. Dokonce si na území Československa, resp. České republiky, vybudovala početnou základnu nadšených fanoušků, kteří v dalších letech (po roce 1989) zakládali v každém větším městě fankluby a pořádali srazy, kam se navzájem zvali.

Reakce státní bezpečnosti byly pro fanoušky omezující. Jak uvedli jednotliví narátoři, jít po městě ve skupince nebylo úplně jednoduché. Příslušníci SNB je povětšinou ihned legitimovali. V případě hlučnějších projevů nebylo výjimečné udání na Veřejnou bezpečnost. Jelikož byli i fanoušci Depeche Mode považováni za odnož punku nebo punkrocku, zkrátka členy závadových skupin, bylo tak s nimi i jednáno. Státní bezpečnost se chovala k těmto skupinám jako k mladým, kteří snadno podlehli kultu násilí a holdovali projevům úpadkové kultury. Proti takovým bylo potřeba zakročit, jak preventivními výchovnými opatřeními, nebo opatřeními rozkladovými.

Samotnou kapitolou je koncert skupiny, neboť strach z neznámého byl znát. Z prozkoumaných zpráv vyplývá, že ve vzduchu visel „strach a obavy“ z výročního roku 1988. Bylo proto potřeba nepřipustit zneužití kulturních akcí a zabránit očekávaným projevům formám propagace údajně protisocialistických postojů.

Všechny složky bezpečnosti měly ve svých plánech pro plnění úkolů roku 1988 uvedenou zvýšenou pohotovost a obezřetnost.

Netýkalo se to ovšem pouze koncertu Depeche Mode, ale oblasti kultury vůbec. Státní bezpečnost očekávala zvýšený výskyt protestních akcí. Všimli si, že lidé začínali být nespokojení se situací roku 1988. Dle prostudovaných zpráv se orgány státní bezpečnosti obávaly jakékoli „vzpoury a vzdoru“ proti systému. Kontrolována, proto byla prakticky každá oblast života společnosti.

Domnívám se proto, že i toto mohlo být důvodem tak vysokého nasazení příslušníků SNB, fotografů, kameramanů a psů, ale i neuniformovaných příslušníků StB. Z dostupných zdrojů lze konstatovat, že koncert se nakonec obešel bez závažnějších incidentů i přímého zásahu bezpečnostního aparátu. Vlastní koncert proběhl v poklidné atmosféře a na rozdíl od nepřipravených diváků, kteří získali vstupenky protekčně za loyální pracovní výkon pro fanoušky, kteří dokázali získat vstupenku z omezeného množství uvolněného do prodeje, šlo o formativní zážitek, který vedl i k dalšímu hledání způsobů neformální, režimem nekontrolované formy kulturní komunikace, včetně vydávání neoficiálních tiskovin s cílem organizace zájmových setkávání.

V mé bakalářské práci se mi podařilo podat přehled reakcí na základě archivních pramenů, oficiálních periodik i samizdatových tiskovin, a v neposlední řadě i díky analýze záznamů z archivu Josefa Smolíka, popisujících zrod „depešácké“ subkultury i situaci kolem koncertu. Vztah majoritní společnosti k vzhledově odlišné mládeži, a především sledování a mnohdy znepříjemňování jejich života orgány státní bezpečnosti odhalil jeden z podstatných rozporů v očekávání dalšího společenského vývoje v ČSSR.

8 Seznam použitých zkratk

ABS	Archiv bezpečnostních složek
ČSSR	Československá socialistická republika
ČST	Československá televize
DM	Depeche Mode – hudební skupina
FKDM	Fanklub Depeche Mode
KSČ	Komunistická strana Československa
L.O.M	Landcape of Moon – sdružení fanoušků Depeche Mode
PS	Pohraniční stráž
PKOJF	Park kultury a oddechu Julia Fučíka
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SSM	Socialistický svaz mládeže

Seznam použité literatury a pramenů

Sekundární literatura:

1. BURMEISTER, Dennis a Sascha LANGE. *Depeche Mode: monument*. Přeložil Josef KUBÍK. Praha: Volvox Globator, 2015. ISBN 978-80-7511-188-3.
2. BAKER, Trevor. *Dave Gahan a Depeche Mode*. Praha: Volvox Globator, 2010. Evokace. ISBN 978-80-7207-786-1.
3. GITTINS, Ian. *Depeche Mode: víra & oddanost*. Přeložil Jiří Vladimír MATÝSEK. Praha: Dobrovský, 2019. Knihy Omega. ISBN 978-80-7585-584-8.
4. HEBDIGE, Dick. *Subkultura a styl*. Praha: nakladatelství Dauphin Daniela Podhradského, 237 s. 2012. ISBN 978-80-7272-197-9
5. HROCH, Miloš. *Křičím „to jsem já“: Příběhy českého fanzinu od 80. let po současnost/Stories Of The Czech fanzine from the 80's till now*, Praha: PageFive, 2017, 227 s., ISBN 978-80-270-2942-6
6. KAISER, Daniel. *Disident Václav Havel 1936–1989*. Praha: Paseka, 276 s. 2009. ISBN 978-80-7432 012-5
7. KOLÁŘOVÁ, Marta (ed.). *Revolta stylem: Hudební subkultury mládeže v České republice*. Praha: Slon, 272 s. 2012. ISBN 978-80-7419-060-5
8. MILLER, Jonathan. *Stripped: Depeche Mode*. Poprvé vydáno Velká Británie: Kargo-Media, 525 s. 2003, ISBN 80-903253-5-1
9. ODEHNALOVÁ, Alena. *Vybrané kapitoly z dějin kultury XX. století. 2. díl*. Brno: CERM, 318 s. 2001. ISBN 80-7204-211-4
10. RYCHLÍK, Jan, PENČEV, Vladimír. *Od minulosti k dnešku, Dějiny českých zemí*, Praha: Vyšehrad, 678 s. 2018. ISBN 976-80-7429-881-3
11. SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže. Uvedení do problematiky*, Praha: Grada, 281 s. 2010. ISBN 978-80-247-2907-7
12. VANĚK, Miroslav. *Byl to jenom rock'n'roll? hudební alternativa v komunistickém Československu 1956–1989*, Praha: Academia, Šťastné zítřky. 639 s. 2010. ISBN 978-80-200-1870-0
13. VYKOUKAL, Jiří, LITERA, Bohuslav, TEJCHMAN, Miroslav. *Východ, Vznik, vývoj a rozpad Sovětského bloku 1944–1989, druhý dotisk*. Praha: nakladatelství Libri, 860 s. 2000. ISBN 978-80-7277-561-3

PRAMENY:

1. BML, P. *Něco mezi černou mší a divokou jízdou na lochnesce*, Voknoviny č.6, 1988,
2. CAFOUREK, Ivan. *Depeche Mode v Praze*, in Melodie, 1988, ročník XXVI. Květen, č. 4. ISSN 0025-8997.
3. HORÁČEK, Michal: *Na Depeche Mode*, Mladý Svět 30, 1988, č. 15, s. 16-17. ISSN 0323-2042.
4. KUBÍK, Josef. Subkultura fanoušků Depeche Mode tzv. depešáci v českých zemích se zaměřením na období let 1987-1995, Fakulta humanitních studií, pracoviště orální historie – soudobé dějiny, Univerzita Karlova v Praze, Praha. 2018. Diplomová práce, uložena v repozitáři závěrečných prací UK.
5. VOLF, Petr. PECHÁČKOVÁ, Marcela. Depeche Mode (Kdo další?) in Víkend Mladé fronty, č. 11 ze dne 19. března 1988. ISSN 0323-1941.

Archivní fondy:

1. Archiv bezpečnostních složek, Praha, AKR 36, i. j. 711 *Základní zaměření služební činnosti SNB, PS a vojsk MV na rok 1988*, Praha, i. j. 711 (Plán činnosti X. správy SNB na rok 1988)
2. Archiv bezpečnostních složek, Praha, AKR 36, i. j. 992 (*Denní informace ze S StB České Budějovice (leden–prosinec 1988)*)
3. Archiv bezpečnostních složek, Praha, AKR 36, i. j. 965** (Informace o bezpečnostní situaci v ČSSR (pro S StB. 2. odbor, XII. Správa) – 1988, 1. 2. a 3 čtvrtletí,
4. Archiv bezpečnostních složek, Praha, AKR 36, i. j. 996 (*Denní informace ze S StB Hradec Králové leden–prosinec 1988*),
5. Archiv bezpečnostních složek, Praha AKR 36, i. j. 1049 (*Vyhodnocení bezpečnostní situace po linii 3. odboru X. S StB za II. čtvrtletí 1988 v jednotlivých krajích ČSSR*)
6. Archiv bezpečnostních složek, Praha. *záznamy ve fondu OS SNB Praha 7 v Protokole událostí MO-VB Letná* (přír. 3242-3251/99, bal. 201) z 11. 3. 1988*
7. Archiv bezpečnostních složek, Praha. *záznam v tzv. svodkách dozorcího útvaru HS-VB Praha, v situační zprávě č. 42 za operační den 12. 3. 1988* (přír. 2632-2653/95, bal. 43).*

Seznam poskytnutých rozhovorů vedené Josefem Kubíkem, v archivu Josefa Kubíka

1. KUBÍK, Josef. *Rozhovor s Dagmar Buriánovou Jansovou vedl Josef Kubík dne 5. 3. 2018*, (Rozhovor v archivu Josefa Kubíka)
2. KUBÍK, Josef. *Rozhovor s Alešem Nechvátalem vedl Josef Kubík dne 17. 2. 2018*, (Rozhovor v archivu Josefa Kubíka)
3. KUBÍK, Josef. *Rozhovor s Michaelou Olexovou vedl Josef Kubík dne 6. 1. 2018*, (Rozhovor v archivu Josefa Kubíka)
4. KUBÍK, Josef. *Rozhovor s Petrem Švihovcem vedl Josef Kubík dne 4. 11. 2017*, (Rozhovor v archivu Josefa Kubíka)
5. KUBÍK, Josef. *Rozhovor s Petrem Švihovcem vedl Josef Kubík dne 5. 3. 2018*, (Rozhovor v archivu Josefa Kubíka)
6. KUBÍK, Josef. *Rozhovor se Zdeňkem Vymlátilem vedl Josef Kubík dne 20. 1. 2018*, (rozhovor v archivu Josefa Kubíka)

Internetové zdroje:

1. BEKA, Pavol. *Všetko zrátané vo veľkých sumách*, in Revue Populár [online], Černá revoluce 1988 – díl 5, 2005–2021, [vid. 27. 11. 2022], Dostupné z <https://depeche.cz/images/revoluce/05/slides/p88-04.html>.
2. ČST, „*Mládež s otazníkem – Sondy 10. 11. 1988*“. [online]. [vid. 30. 11. 2022]. Dostupné z <https://www.ceskatelevize.cz/porady/896767-sondy/28843051591>
3. DEPECHE.cz, *Černá revoluce 1988 – díl 5*, [online], 2005–2021, [vid. 26. 11. 2022], Dostupné z <https://depeche.cz/images/revoluce/08/slides/p88-05.html>.
4. DEPECHE MODE.cz. *Bibliografie Depeche Mode*, [online]. [vid. 9. 10. 2022]. Dostupné z <https://www.depechemode.cz/skupina/>
5. Digitální archiv časopisů [online], Ústav pro českou literaturu AV ČR, Rudé právo, *Depeche Mode*, deník, [vid. 30. 10. 2022]. Dostupné z <https://archiv.ucl.cas.cz/indes.php?path=RudePravo/1988/3/17/5.png>, ISSN 032-6569.
6. Filmový přehled, *Proč*. [online]. [vid. 28. 11. 2022]. Dostupné z <https://www.filmovyprehled.cz/cs/film/397558/proc>.
7. GENERACE 28: *Depeche Mode*, [online]. [vid. 25. 11. 2022]. Dostupné z [Generace 28: Depeche Mode: Dmstrangers \(webnode.cz\)](#) 2. ročník, 26. 3. 1991.
8. HRABALÍK, Petr. in BIGBÍT, *Alternativa 80. a 90. let. Alternativně popoví elektronici* [online], [vid. 20. 11. 2022], dostupné z [http:// Alternativa 80. - 90. let - Alternativně popoví elektronici — Články — Bigbít — Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](http://Alternativa.80.-90.let-Alternativněpopovíelektronici—Články—Bigbít—Českátelevize(ceskatelevize.cz))

9. LIBRI PROHIBITII, *Depeche Mode v Praze* [online]. Lidové noviny. [vid. 28. 11. 2022]. Dostupné ze scriptum.cz/soubory/scriptum/lidove-noviny/lidove-noviny_1988_04_ocr.pdf.
10. SUPRAPHON, Archiv. *Depeche Mode – alba*, [online]. [vid. 28. 10. 2022]. Dostupné z [Hledání: depeche mode – Supraphonline.cz](#)
11. ŠTANCEL, Lubomír. *Černá revoluce 1988 – díl 5*, in Slovenská Strela, [online], 2005–2021, [vid. 26. 11. 2022]. Dostupné z <https://depeche.cz/images/revoluce/05/slides/p88-02.html>.

Seznam příloh

Obr. 1 Dopis Fanklubu Depeche Mode z Karlových Varů

Obr. 2 Vyznání mé duše (autor neznámý) 1. strana

Obr. 3 Vyznání mé duše (autor neznámý) 2. strana

Obr. 4 Ukázka Zpravodaje Fanklubu Karlovy Vary (1. číslo)

Přílohy

Obr. 1 - Dopis Fanklubu Depeche Mode z Karlových Varů¹²⁷

DEPECHE MODE

Náš začátek a snad ne konec

Vážený a milí čtenáři, právě držíte v ruce jeden z našich karlovarských pokusů o vytvoření jednotného časopisu o skupině DEPECHE MODE.

Konkrétně tyto řádky svědčí o tom, že v Karlových Varech není klid, že se tu něco děje s organizací DM. Pokoušíme se organizovat, ale ne stroze do zástupu. Jsme teprve v začátcích a chtěli bychom vytvořit stálý Fan klub DM se svým časopisem pro současnou a budoucí generaci.

Než položíme pevné základy první verze našeho časopisu, chtěli bychom Vás upozornit na to, že je věnován pouze hudbě a vlastně všemu, co se točí okolo DM. Budeme psát o osobnostech DM a o jejich fanoušcích. Redakce tohoto časopisu je organizována ve Fan klubu Depeche Mode (FKDM) v Karlových Varech a proto náš časopis bude tímto Fan klubem veden.

Tento časopis nebude vydáván periodicky a bude neprodejný. Jakmile bude první číslo hotové, hned Vám dáme vědět. Dostane ho jen ten, kdo se ozve na naši výzvu a je členem Fan klubu. Žádná čísla navíc neděláme.

V ČR jsou vytvořeny tři pobočky FKDM: jedna v Ostravě, druhá v Hodoníně a třetí v Karlových Varech. Tato pobočka FKDM v Karlových Varech byla založena teprve nedávno. Již déle se snažíme sjednotit všechny příznivce DM, a proto Vás tímto žádáme o pomoc, protože jak sami uznáte, je to dost náročné a lidí, kteří by byli ochotni s námi spolupracovat je málo a práce o hodně víc. Jestliže jsou Vaše úmysly opravdové a upřímné, napište na níže uvedenou adresu.

V našem časopise se upřímnosti meze nekladou, budeme se snažit přijmout jakoukoliv připomínku, stížnost, ale také chválu. Pokuste se zaktualizovat náš časopis a své návrhy, nápady a podněty zasílejte též na níže uvedenou adresu. Tento časopis teprve začíná, takže máte možnost si psát, co chcete přiblížit z hudebního výběru našeho časopisu. Časem Vás budeme informovat o pravidlech FKDM ČSSR, protože je to legální organizace se sídlem v Přerově a v Banské Bystrici. Tato dvě centra spolu úzce spolupracují a my s nimi.

Tímto jsme Vás tedy seznámili s našimi budoucími plány a s psaním těchto řádků doufáme, že jsme si Vás získali. S redakcí a vedením FKDM v Karlových Varech Vás seznámíme v prvním čísle časopisu, které vyjde "pravděpodobně" do 9.5.1989, kdy má Dave narozeniny. Chtěli bychom mu ho věnovat skoro celé, ale o tom se přesvědčíte sami.

Doufáme, že se na Vás naše první číslo dostane. Těšíme se na Vaši korespondenci a na vzájemnou spolupráci.

Loučí se s Vámi	*	FKDM
	*	
redakce a vedení pobočky	*	Stefan Seregelyes
	*	
<u>FKDM v Karlových Varech</u>	*	Poste restante
	*	
	*	360 01 Karlovy Vary

¹²⁷ Dopis v archivu Petra Švihovce

Vyznání mé duše

Zpráva z tisku: Včera se v Praze konal koncert populární britské skupiny DEPECHE MODE. Obavy veřejnosti před násilím byly liché. Nikde se nestala žádná výtržnost a pořadatelé i příznivci této novoromantické skupiny byli spokojeni.

Čas: 11. března 1993, 20 hodin

Místo: Sportovní hala v Praze

Mladí lidé se svíčkami v rukách a černém oblečení přišli na pohřeb. I já se tohoto pohřbu zúčastnil spolu s dalšími asi 12 000 bláznivými kluky a holkami. Pohřbívali jsme jeden svůj a myslím, že i největší sen. Sen o uskutečnění koncertu našich idoll, nedotknutelných DEPECHE MODE, neboť tento koncert se stal skutečností. Z pódia, které se nám stalo oltářem, promluvil svým barytonem Dave Gahan a nám se zdálo, že teď je ten největší okamžik našeho života. S prvními tony úvodní písničky se oltář našich snů rozžářil a naše hrdla se chvěla chorálem, oči plály vzrušením a na nás shlížel se svým úsměvem náš malý osobní Ježíš Dave spolu se svými kamarády z této kapely. Všechny naše oči byly obráceny k pódia, ale zároveň i do nás, a my prožívali veškeré myšlenky písniček. Písniček o lásce, ^{nežádá} ~~nežádá~~ k válce a veškerému násilí vůbec a nevažilo nám, že většina neumí anglicky. Srozumitelné a zároveň srdce zasahující hudba nás okouzila a já jsem pocítil, jak mi po tváři stéká slza. Slza radosti a zároveň i smutku. Vidím na vlastní oči lidi, kteří mi rozumí a já rozumím jim, ale co za dvě hodiny bude minulostí. Bude to minulost, avšak budu na ni vzpomínat celý život. Za tyto slzy jsem se nestyděl. Plakali i kluci a holky, "depešáci", okolo mne. Asi měli stejné myšlenky. A na nás dál shlížel ten usměvavý oblíbený se zářícíma očima s krátkými havraními vlasy a byl mezi námi a zároveň v každém z nás. Naše srdce bila a naše rty šeptaly anglicky: "Láska je pro mnohé lidi to největší na světě" a my sledovali dalšího ze skupiny - Martina Gorea. Jeho zlaté vlasy k nám v papracích vysílaly texty jeho písniček a nám při této písničce Somebody tekly slzy už proudem. Z těch jeho zlatých vlasů v nás, někde pod hrudní kosí, proudilo takové teplo, taková semknutost se čtyřmi mladými lidmi na pódiu. Ve všech 12 000 párech očí se zračila moudrost, láska, schopnost odušnění, úcta ke druhým lidem, že žádný zlý člověk by neměl schopnost nás změnit. S posledními tony tohoto koncertu k hvězdnému nebi neletělo jenom toto poselství, ale i veškeré věci jimi řečené. Myslím, že já i ostatní lidé jsem o tom přemýšlel a toto poselství míru vyprovázal. Jak písnička dokáže změnit člověka. Jak není důležitý zjev, ale naše duše. Na příslušníky na rohu jsme se usmívali a oni zřejmě uvědomili, že pořádek a klid teď nikdo neporuší. Usmívali se na nás také a jistě si mysleli: "Naše idoly a bohové byli Beatles, Rolling Stones se svými dlouhými vlasy a jejich myšlenky míru jako štafetu převzaly tyto ježaté hlavy s černými brýlemi." A my se vydali ke svým domovům plni krásy a dobrého myšlení, poselství Johna Lennona a Micka Jaggera, které převzal Martin Gore, Dave Gahan, Andy Fletcher a Alan Wilder. Potkal jsem v tramvaji několik děvčat, "depešaček", usmál jsem se na ně, ony se na mne podívaly těma moudrýma očima a usmály se také. V té chvíli naše myšlení bylo společné a v nás klokotala prosba: "Dave, Martin, Alan, Andy, přijďte znova, abychom do vesmíru vyslali další poselství lásky a míru. DĚKUJEME VÁM. A NEVER LET ME DOWN AGAIN, KLUCI."

¹²⁸ Dopis fanouška Depeche Mode, dopis je v archivu Petra Švihovce

Proto, až někde potkáte kluka či holku v černém dlouhém plášti se znaky DM, v černém tílku a kalhotách, v černých botech a v černých brýlích, které zekrývají tak trochu zasněné oči, s krátkým ježkem na hlavě, věřte, že za možná trošku divným zjevem se skrývají hluboké myšlenky skupiny Depeche Mode a že se na tyto lidi můžete v nouzi spolehnout. Neboť to je smysl této hudby. Nikdy vás neopustí v nouzi.

¹²⁹ Vyznání mé duše, část 2, v archivu Petra Švihovce

Obr. 4 Ukázka Zpravodaje Fanklubu Karlovy Vary (1. číslo)¹³⁰

¹³⁰ Zpravodaj v archivu pana Petra Švihovce